

Fondată: 1998
Anul XVIII

ELANUL

Nr. 163
SEPTEMBRIE
2015

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

„Teribilul animal” de la Gherghești: un deinother de talie mare din Miocenul superior

Vlad A. CODREA¹, Laurențiu URSACHI^{1,2,3},
Bogdan G. RĂȚOI³, Mihai BRÂNZILĂ³

Proboscidenii actuali, binecunoscuți din faunele actuale prin elefanții africani (*Loxodonta africana* – elefantul zonelor cu tufșuri - și *L. cyclotis* – elefantul de pădure) și cel asiatic (*Elephas maximus*), nu semnifică altceva decât palida descendență a unui grup de mamifere care a cunoscut o extraordinară luxurianță în ultima dintre erele geologice, Cenozoicul (65 milioane ani). Prin comparație cu ceea ce se petrecea în urmă cu doar câteva mii de ani în urmă, când ultimii mamuți supraviețuiau încă – ultimii „mohicani”, dispar în Insula Wrangel din Oceanul Înghețat în urmă cu cca 3600 de ani! -, diversitatea actuală a proboscidenilor este una extrem sărăcită.

În trecutul ceva mai îndepărtat – Pliocen și Pleistocen –, între proboscidenii se mai numărau mastodonții și deinotherii, forme care nu se mai regăsesc între reprezentanții actuali. Dintre aceștia, un loc și totodată o semnificație aparte pentru paleontologia românească, o ocupă deinotherii.

Denumirea de deinother – în terminologia științifică, *Deinotherium* – derivă din grecescul *deinos* = teribil și din latinul *therium* = animal. Așadar, iată o rădăcină etimologică comună cu...dinozaurii! Dar dacă dinozaurii reveneau reptilelor, deinotherii erau fără îndoială mamifere, iar denumirea cu rezonanțe comune, se referea doar la mărimea și morfologia ciudate. În privința mărimii, este astăzi însă foarte clar că nu toți dinozaurii erau gigantici, numeroase forme – inclusiv și, îndeosebi din România – fiind de mărimi modeste. Câteodată extrem de modeste, în special când evoluau în condiții de endemicitate. Cazul dinozaurilor „pitici” din așa-numita Insulă Hațeg, scăldată

de apele Oceanului Tethys în ultima parte a Mezozoicului (Maastrichtian) este edificator în acest sens. Însă el nu făcea decât să repete o istorie petrecută în Cretacul Inferior, la Cornet (jud.

Bihor), în actuala arie a Apusenilor, când de asemeni dinozauri de mici dimensiuni au putut fi identificați, alături de alte vertebrate contemporane lor.

- continuare în pagina 2 -

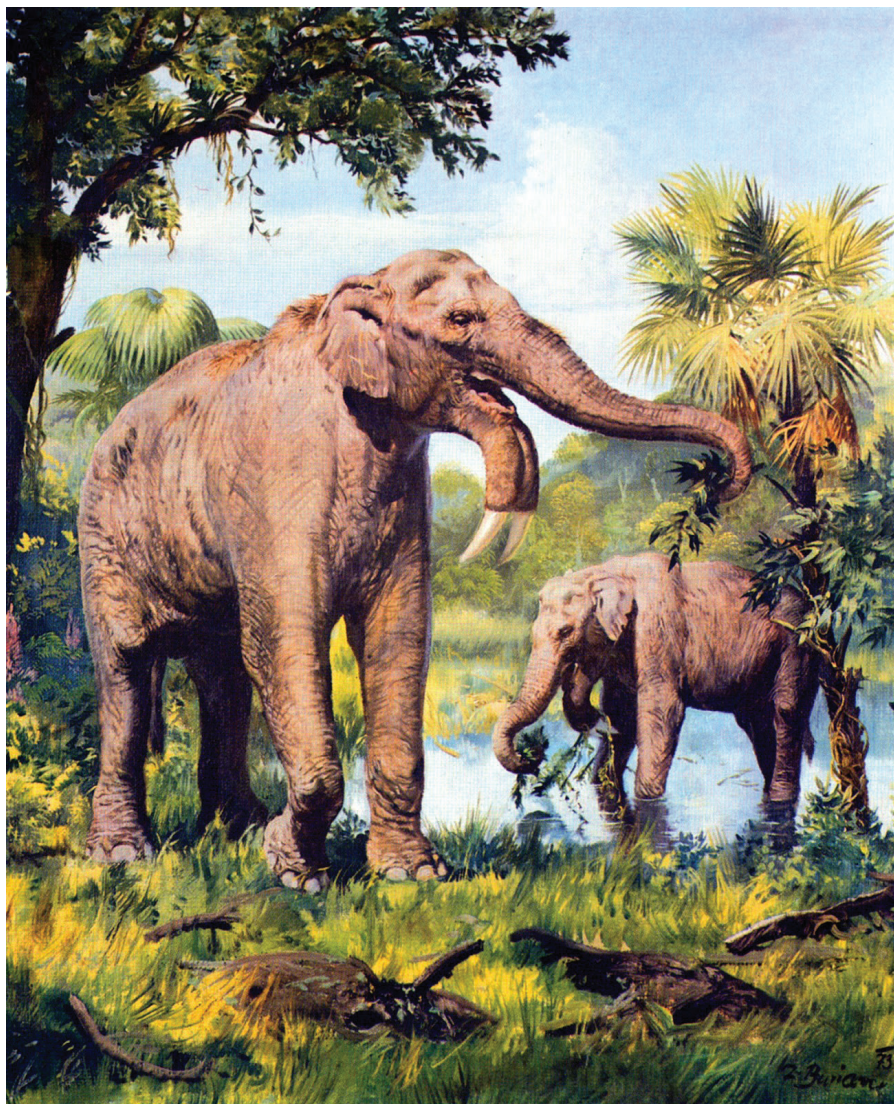

Fig. 1 – Reconstituirea unui *Deinotherium* - a se remarca conformația specifică fildesilor (după Z. Burian, <http://zburian.blogspot.ro/>).

1 – Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Departamentul de Geologie
2 – Muzeul V. Pârvan Bârlad, Secția de Științele Naturii
3 – Universitatea Al.I. Cuza Iași, Departamentul de Geologie

„Teribilul animal” de la Gherghești: un deinother de talie mare din Miocenul superior

- urmare din pagina 1 -

Toate aceste situații au fost explicate prin evoluții în arii insulare, așadar acolo unde teritoriul emers este limitat, și în consecință nici resursele de hrană nu sunt extrem de generoase. Iar dacă hrana este mai puțină, răspunsul unei populații de animale poate urma

actuali au ca și caracteristică prezența unor incisivi superiori transformați în defense – fildeși. La anumiți mastodonți, defensele erau prezente atât superior, cât și inferior. În schimb, la deinotheri, fildeșii erau prezenți doar pe mandibulă, fiind recurbați în sens

mamuți – dinții în discuție aveau o funcționalitate secvențială, limitată strict la o anumită vârstă a animalului: un dinte era funcțional doar într-o anumită etapă ontogenetică, fiindcă pe măsură ce era uzat, era ejectat din șirul dentar și implicit din cavitatea bucală a animalului. În etapa senilă, de bătrânețe avansată a proboscidianului, rămânea în funcțiune doar ultimul dintre molari, atât pe maxilar cât și pe mandibulă. Cu alte cuvinte, stomatologii ar fi avut puțin de muncit la aceste pachiderme! Lasând anecdoticul la o parte, o astfel de funcționalitate este importantă de știut, fiindcă atunci când în sedimente apare câte un dinte izolat de proboscidian, nu înseamnă că acolo se afla tot scheletul...La deinotheri însă, așa cum am arătat, o astfel de regulă nu era respectată, ceea ce conferă acestor proboscidiieni o specificitate aparte, ei păstrând o moștenire arhaică în funcționalitate.

Cu alte cuvinte, deinotherii trebuie priviți ca și un grup de proboscidiieni aberanți, păstrători ai unor caractere arhaice prin comparație cu cei evoluți. De altminteri, așa sunt și priviți în schemele filogenetice, în care apar ca o ramură distinctă care se stinge fără descendenți. Dar dacă este să discutăm filogenia, atunci fără îndoială trebuie să analizăm câteva aspecte, îndeosebi legate de stratigrafie. Multă vreme s-a crezut că cei mai vechi reprezentanți nu sunt mai vechi decât Miocenul Inferior. Descoperiri relativ mai recente demonstrează însă că avem de a face cu forme apărute la finalul Paleogenului, mai exact în Oligocen, acum 28-27 milioane de ani. Cel mai vechi taxon ar fi *Chilgatherium harrisi*, descoperit în Etiopia. Originile africane ale grupului nu sunt însă surprinzătoare, dacă este să ne gândim la originea proboscidiienilor, care se află în același continent: *Eritherium azzouorum* este cel mai vechi proboscidian deocamdată cunoscut, care a viețuit în Paleocenul terminal (Thanetian), semnalat din Maroc. Așadar, Africa a fost leagănul proboscidiienilor, din acest continent aceștia dispersându-se spre restul continentelor relativ târziu, în Miocenul Inferior. Până la dispersia despre care amintim, grupul s-a diversificat fără îndoială în interiorul aceluiași continent. Un eveniment tectonic le-a creat însă oportunitatea să părăsească Africa și să invadeze pe de o parte Eurasia, iar apoi

Fig. 2 – Vedere de ansamblu asupra sitului de la Gherghești în care a fost descoperit deinotheriul de talie mare, pe calea Zaharoaia.

două direcții: fie populația se restrânge numeric iar reprezentanții rămași ating dimensiuni mari, ori dimpotrivă, populația rămâne numeroasă, însă reprezentanții ei își reduc dimensiunile, transformându-se în adevărați pitici.

Astfel de experiențe au fost trăite și de vechii proboscidiieni. Chiar mamuții din amintita Insulă Wranghel (Oceanul Arctic), erau departe de dimensiunile rudelor lor din întinsele arii de uscat siberiene, de pildă. Însă cele mai frumoase exemple de reducere a taliei ne sunt oferite de „elefanții pitici” ai insulelor din Mediterana, în Pleistocen. Rămași captivi pe insule nou formate prin jocul variațiilor de niveluri marine, proboscidiieni din insule precum Cipru, Malta ori Sicilia, și-au redus rapid dimensiunile, devenind adevărate miniaturi ale grupului!

Revenind la deinotheri, să subliniem că ei se caracterizau prin trăsături morfologice complet diferite de cele ale altor proboscidiieni. Un astfel de aspect se referă la dentiția. Elefanții

ventral (în jos) și totodată, caudal (spre partea posterioară). Această morfologie este în mod clar legată de specificități nutriționale, astfel de fildeși servind la decojirea anumitor plante sau la accesarea unor lăstari. În general, dinții de deinotheri descoperiți sunt relativ puțin uzați fiziologic – cu excepția unor specimene senile, cum ar fi de pildă cazul unui deinother descoperit în Bihor, în aria Derna-Tătăruș-Brusturi, la care dinții mandibulei sunt uzați fiziologic până la dispariția aproape totală a morfologiei smalțului, iar fildeșul a fost rupt în timpul vieții animalului, fiind apoi creată o suprafață de uzură a vârfului ciotului de fildeș rămas -, ceea ce dovedește o hrană bazată pe vegetale moi. În privința dinților jugali – premolari și molari -, aceștia se schimbau la fel ca la majoritatea mamiferelor, în sensul că dentiția lacteală (de lapte) era schimbată de dinții definitivi, care în timpul vieții animalului se aflau cu toții în funcțiune, în cadrul șirului dentar. La proboscidiienii evoluți – mastodonți,

continentele americane. La începutul Miocenului, cu cca 22 milioane de ani în urmă, între Africa și Eurasia se deschide o punte continentală de comunicare, ca și consecință a rotațiilor dintre microplaca Arabică și cea Anatoliană. A fost calea pe care proboscidenii au urmat-o imediat, invadând într-o primă etapă Eurasia. De aceea, acest eveniment a fost denumit *Proboscidean Datum Event*, el fiind consemnat în toate tratatele serioase de paleontologie și stratigrafie. Deinoterii se numără printre invadatorii ariilor europene, sosind așadar dinspre Africa.

După instalarea în Europa, deinoterii au cunoscut aici o lungă evoluție, fiind un grup de succes al proboscidenilor europeni. În consecință îi întâlnim în componentele multor comunități mamaliene miocene, ultimii reprezentanți părând a supraviețui în estul continentului chiar până în Pliocen. Nu este și cazul României, unde aceștia se sting la finalul Miocenului.

Primii deinoteri europeni nu erau de talie foarte mare, mărimea crescând pe parcursul timpului geologic. Pornind de la dimensiuni medii, deinoterii ating în Europa un maximum de mărime, spre finalul existenței lor în acest continent. Avem așadar o eșalonare dimensională în timp a acestor proboscideni, ceea ce poate conferi eventual o valență stratigrafică. În privința sistematicii grupului, sunt de reținut câteva tendințe care reflectă puncte de vedere diferențiate, ale diverselor școli de paleontologie. Diferențele constau în principal în numărul de taxoni, îndeosebi de specii: dacă inițial au fost propuse mai multe specii distincte, numărul lor a scăzut pe măsura revizuirilor sistematice care au vizat acest grup de proboscideni. Pentru cazul particular care privește acest articol, ne interesează însă deinoterii din Miocenul Superior din Europa. La acest capitol, putem consemna faptul că în această timp geologic talia deinoteriilor europeni atinge un maximum, înscriind acești deinoteri – după rinocerii giganti – pe locul secund al galeriei celor mai mari mamifere terestre care au existat vreodată (desigur, din această discuție sunt excluse mamiferele acvatice, precum cașaloții și balenele). În ultimii ani a existat o tendință de a include toți acești deinoteri de talie foarte mare în specia *Deinotherium giganteum*. O astfel de soluție derivă însă mai degrabă dintr-un impas: nu s-au găsit diferențe în morfologiile dentară și postcraniene care să poată separa aceste forme. Cei care au adoptat însă o astfel de soluție, nu au luat în considerare argumente de ordin stratigrafic. Pentru siturile cu deinoteri, până acum nu există clar dovedită o coexistență între deinoterii de talie mai

modestă (cu unele rare excepții, precum Eppelsheim în Germania) și cei de talie foarte mare. Așadar, o încadrare a tuturor deinoterilor miocen medii-superiori la

Fig.3 – Fragment de mandibulă cu dinți jugali asociați.

o unică specie, *D. giganteum* este de evitat, fiind de preferat ca pentru cei de talie foarte mare, să fie utilizat un nume distinct de specie. Dar care anume? Aici ajungem la vechii istorici, care implică nume de trecuți paleontologi cu faimă

secolului al nouăsprezecelea: la Mânzați (actualul județ Vaslui, însă pe atunci județul Tutova), profesorul universitar bucureștean **Gregoriu Ștefănescu** prin săpături efectuate între 1890-1894 aducea la zi un aproape întreg schelet al unui deinoter de talie deosebit de mare. Prin această descoperire, profesorul nu făcea decât să persevereze, fiindcă cu ceva ani înainte reperase fosile similare și mai la sud, la Găiceana (fostul județ Tecuci), în locul numit Fundul Boghiții. Dimensiunile mari ale animalului i-au reținut încă de pe atunci atenția, însă noul schelet confirma pe deplin cele deja constatate, motiv pentru care a și numit acest proboscidian *Deinotherium gigantissimum*, o numire excelent aleasă, fiindcă transpune în latină superlativul dimensional. Ștefănescu preciza în 1895: „Cred așadar că deinoterii de la Mânzați și Găiceana, care sunt cu mult mai mari decât toți ceilalți, trebuie să revină unei noi specii, pentru care numele specific cel mai potrivit ar fi superlativul lui *giganteum*, care va să zică *gigantissimum*”. Problema care apare însă legat de acest nume al speciei este una de prioritate: cu peste jumătate de secol mai devreme un paleontolog – dar și fizician și naturalist cu varii contribuții altele decât paleontologia - cu notorietate pentru epoca sa, **Karl Eduard von Eichwald**, descria în 1831

Fig. 4 – Os lung de deinoter cofrat în ipsos, preparat în vederea extragerii din rocă.

în domeniu și întâmplări din sfera paleontologiei, deloc lipsite de savoare...

Legat de deinoterii foarte mari mioceni superiori din România, odinoară o descoperire făcea tumult în lumea paleontologilor de la sfârșitul

din Podolia, de la Rachny Lessowje, resturile unui mamifer de talie mare, pe care îl numea la acea vreme *Tapirus proavus*, dar pe care la scurtă vreme apoi în 1835 îl redenumea *Deinotherium proavum*. Articolul din 1835 descria cu

minuțiozitate specific germanică, doi jugali superiori –P4 și M1 – precum și un fragment de simfiză, aceasta din urmă fiind inițial atribuită unui mastodont („*Mastodontis podolicī*”), atribuire curând corectată însă de Eichwald, în 1837, în favoarea deinotheriului. Textul apărut

Istoria deinotheriului de la Mânzați nu se sfârșește însă aici în materie de controversă! În acest context trebuie să readucem în atenție un aspect care ține de această dată de restaurarea aceluși schelet, care a fost montat în poziția de viață a animalului. Pentru

scheletelor de iguanodontidae, așadar de dinozauri ornithopozii – descoperite în mina de cărbuni St. Barbe (=Sf.Varvara) de la Bernissart (Wallonia). Un specialist cu o foarte bună reputație așadar, care a fost chemat să execute la București în 1906, o lucrare în fond similară. Armonia dintre paleontologul bucureștean și preparatorul belgian a avut însă viață scurtă, De Pauw publicând în 1908 o notă în care sublinia o serie de probleme ale scheletului montat. În rezumat, aceste probleme ar fi în principal două: *i.* că nu toate oasele proveneau de la același individ, că în acumularea fosiliferă s-ar fi aflat oase ale mai multor indivizi, masculi dar și femele și că în concluzie scheletul reconstituit nu ar fi al unuia și aceluiași individ, ci unul compozit și că *ii.* unele elemente anatomice ar fi fost reconstituite din bucăți diferite, fără record normal între ele. La aceste observații, Ștefănescu a formulat un răspuns publicat în 1910, care încerca să lămurească obiecțiile. Destinul puțin fast al deinotheriului de la Mânzați nu se oprește din păcate aici: la cutremurul de pământ din 1977, scheletul montat s-a prăbușit. A fost ulterior remediat, însă ne întrebăm: în momentul de față cât mai este original și cât este ipsos?...

Vârsta depozitelor geologice de la Mânzați ar reveni Meotianului (Miocen superior, între 9,88-7,1 milioane de ani). Rocile în discuție s-au format în mediu continental, într-un sistem fluvial. Un astfel de context sedimentar ne pune în fața provocării lui De Pauw, fiindcă în câmpiile fluviale într-adevăr, oasele sunt adeseori deplasate de către curenții de

Fig. 5 – Imagine a dispunerii pe suprafață a anumitor oase de deinother, care evidențiază pierderea conexiunilor anatomice.

într-o publicație de notorietate pentru acele vremuri este în latină, ilustrațiile grafice impecabile, iar datele metrice precizate: așadar sunt reunite toate cerințele chiar și pentru o descriere actuală a unei fosile, conforme Codului Internațional de Nomenclatură Zoologică. În aceste condiții, denumirea lui Ștefănescu oricât de seducătoare ar fi, nu rămâne decât un sinonim junior al celei a lui Eichwald, clar prioritară. Unul dintre noi (VAC) a semnalat această prioritate încă din 1994, însă acest punct de vedere a rămas ignorat de mulți dintre colegii paleontologi, fie din inerție, fie din alte interese, precum de pildă faptul că deinotheriul lui Ștefănescu devenise un simbol al paleontologiei românești și al muzeului bucureștean unde se află expus, Muzeul Grigore Antipa. Fără a reduce meritele descoperirii din Moldova care rămâne în pofida trecerii timpului una de referință pentru paleontologia mondială, trebuie să îi dăm însă lui Eichwald...obolul lui Belisarius! În toată această istorie este bizară ignorarea completă de către Ștefănescu a contribuțiilor lui Eichwald, fapt ce aruncă o nedorită umbră asupra întregii sale abordări. Recent, într-o revizuire publicată de Martin Pickford și Zeinolabedin Pourabrishami (2013), cei doi autori confirmă justetea punctului de vedere subliniat de Codrea, din 1994.

această lucrare, Ștefănescu a apelat la un specialist al vremii, belgianul **Louis De Pauw**, preparator al Muzeului de Științele Naturii din Bruxelles, celebru pentru conservarea și montarea – sub coordonarea lui **Louis Dollo** a

Fig. 6 – Deinotheri în medii specifice de viață, i.e. proximitatea cursurilor de apă (reconstituit de Mauricio Antón, https://www.google.com/search?q=deinotherium&newwindow=1&espv=2&source=inms&tbm=isch&sa=X&ved=0CAcQ_AUoAWoVChMlh6nw4K6ryAIVxtksCh3POwMU&biw=1246&bih=725#imgcr=-OXYZ7YJtoMhCM%3A)

apă, ajungându-se în multe situații la acumulări compozite, în care resturile mai multor indivizi ajung a fi amestecate. Însă, în cazul mamiferelor de talie mare și foarte mare, scheletele pot rămâne nederanjate, păstrându-se chiar în conexiune. În afară de deinotheri, în astfel de roci s-au mai păstrat și alte mamifere mari fosilizate, așa cum recent a fost adus la zi scheletul unui rinocer de talie mare – *Dihoplus* -, exact în amintita localitate.

Pornind de la o astfel de premiză, în ultimii ani a fost inițiată de către doi dintre noi (LUȘI BGR.) o campanie de prospecțiuni consacrată reperării nivelurilor purtătoare de vertebrate fosile în județul Vaslui. Specificitatea acestui județ revine fosilelor miocen medii și superioare, pliocene și cuaternare, fiindcă roci de aceste vârste apar la zi în județ. Cum potențialul lor era deja demult demonstrat de geologi cu notorietate pentru paleontologia românească - precum **Grigore Cobălcescu, Romulus Sevastos, Ion Simionescu, Mihai David, Neculai Macarovici** etc. -, rezultatele nu s-au lăsat așteptate și nu au fost deloc surprinzătoare. Localități precum Draxeni, Crețești, Huși, Simila, Zorleni, Movileni și altele au început a fi puse în valoare de aceste cercetări. Într-un asemenea context, în acest an (2015) a fost descoperit la **Gherghești**, un schelet parțial de deinother de talie mare. Scheletul a apărut în marginea căii Zaharoaia, în punctul numit Chircă. De fapt, fosila fusese adusă la zi cu câteva decenii în urmă (în anii '70 ai secolului trecut) cu prilejul lărgirii și amenajării acestui drum, care leagă localitatea Gherghești de Stâncășeni. La acea vreme însă, doar câțiva localnici au remarcat bucățile de oase fosilizate aduse la zi de lucrări, fără a le da vreo importanță anume și fără a semnală apariția vreunei instituții care să intervină printr-o săpătură specializată. În consecință, circa două treimi din schelet (părțile mediană și posterioară) au fost probabil dislocate din strat și pierdute definitiv. A rămas păstrată doar partea anterioară: membrele anterioare, o parte dintre coaste și vertebrele cervicale și toracale, dar mai important, fragmente de craniu cu șirurile dentare superioare și inferioare (cu excepția defenselor, rupte cu prilejul amintitelor lucrări), elemente importante în determinarea fosilei. Trebuie însă remarcat și un alt fenomen deloc benefic pentru fosilizarea oaselor proboscidianului în discuție. Lucrările de lărgire a drumului au destabilizat panta dealului, din care s-au rupt gravitațional (adică sub propria greutate) câteva prisme, fiecare de câteva tone greutate. Cea aflată deasupra fragmentului de schelet, a comprimat oasele fosilizate,

pe care le-a fisurat accentuat prin presiunea creată. Totodată, planul de alunecare a prisme a deschis o cale de minimă rezistență, pe care apele rezultate din precipitații s-au infiltrat preferențial, spălând și alterând oasele fosilizate. Aceste fenomene declanșate

Gradul lor de uzură permite deja o primă estimare a vârstei animalului, care era un specimen ajuns la maturitate. În afara oaselor de deinother, din zona aflorimentului a mai fost colectat *ex situ*, și un dinte al unui cal tridactil, *Hippotherium* (= *Hipparion*). Din

Fig. 7 – Participanți la săpătura de la Gherghești; de la stânga la dreapta : Prof. Dr. *Vlad Aurel Codrea* (Univ. Babeș-Bolyai Cluj-Napoca), Asist. Dr. *Bogdan Gabriel Rățoi* (Univ. Al. I. Cuza Iași), Muz. 1A Drd. *Laurențiu Ursachi* (Muz. „Vasile Pârvan” Bârlad).

prin intervenție umană asupra sitului au constituit impedimente în recuperarea fosilelor de deinother, care au apărut puternic fragilizate și care au trebuit consolidate *in situ* (în loc) înainte de extragerea din rocă. Din cauza fragilității, extragerea a necesitat în multe situații cofrarea în ipsos a oaselor fosilizate, conform tehnicilor clasice de execuție a cofrajelor.

Examinarea distribuției în suprafață a oaselor au demonstrat că înaintea îngropării lor definitive, acestea au fost sensibil mobilizate din pozițiile inițiale de la moartea animalului, astfel încât conexiunile anatomice au fost pierdute. Oasele scheletului au fost deranjate probabil de șuvoaie de apă care au brăzdat o veche câmpie fluvială, loc în care marele proboscidian și-a aflat moartea. Un detaliu interesant este că suprafețele oaselor sunt acoperite de cruste limonitice, aspect subliniat și de Gregoriu Ștefănescu pentru scheletul de la Mânzați. Fosilele sunt păstrate în arenite (nisipuri) cu diferite granulații, cuarțoase, pe alocuri cu tendințe de transformare în gresii sub acțiunea proceselor diagenetice. Spre deosebire de oase, dinții jugali păstrați în șirurile dentare sunt mult mai bine conservați, fiind feriți de procesele nefaste amintite.

nefericire, acesta este singurul mamifer reperat în aria săpăturii, astfel încât nu putem discuta despre vreo asociație în acest punct fosilifer.

Descoperirea deinotheriului de la Gherghești are o semnificație cu totul deosebită pentru paleontologia românească și totodată pentru cea locală. După peste un secol, în zonă este cel de al doilea deinother de talie foarte mare adus la zi, după celebrul schelet de la Mânzați. Fosilele provin din depozite care revin Miocenului Superior, mai exact Meotianului, la fel ca și la Mânzați. De altminteri, cele două localități sunt separate între ele de o distanță modestă – cca 7,5 km în linie dreaptă -, Gherghești aflându-se spre nord-vest în raport cu Mânzați. Importanța descoperirii se amplifică și prin faptul că din alte părți ale țării nu sunt semnalate schelete de deinotheri foarte mari, fiind în discuție doar resturi izolate. O excepție ar fi putut-o constitui descoperirea de la Derșida (jud. Sălaj) de pe Valea Peșterii, de unde au fost recuperate un fragment de mandibulă cu seria jugalilor, precum și un fragment de craniu. Din nefericire, fragmentul de craniu a fost distrus în timpul extragerii din cofrajul de ipsos, la universitatea clujeană, în timpul tentativei de preparare inițiată de Prof.

Dr. I. Al. Maxim pe la începutul anilor '60 ai secolului trecut (resturi ale aceluia cofraj au fost regăsite de unul dintre noi, VAC. într-o magazie de depozitare, însă oasele craniene erau deja iremediabil compromise). Acolo, pe Valea Peșterii, unde cercetările au fost reluate în ultimul deceniu, este posibil să se fi aflat un schelet total ori parțial, însă locul exact nu a mai putut fi reperat, toți participanții la descoperirile de odinioară, fiind deja trecuți la cele veșnice... Vârsta rocilor de la Derșida este ponțian terminală (așadar, final de Miocen, la limita cu Pliocenul), mai recentă decât cea de la Mânzați. În context, merită să subliniem că și în învecinata Ungarie, depozitele cu deinotheri mari sunt exclusiv ponțiene, aceștia nefiind semnalati mai de timpuriu. În consecință, ar fi de pus în discuție poate și vârsta deinotherilor de această talie din Moldova, știut fiind că depozitele continentale sunt uneori dificil de datat cu exactitate, în special când discutăm despre fosile rare, așa cum este cazul și în Moldova. Oare depozitele de la Mânzați și Gherghești – sau măcar o parte a lor - nu ar putea fi cumva mai recente decât s-a crezut? Este un subiect incitant care ar merita investigat în anii ce vin, fiindcă unii colegi paleontologi-stratigrafi din străinătate reproșează acestor depozite, exact săraca cunoaștere stratigrafică. În orice caz, ceea ce putem afirma însă fără tăgadă este că post-Miocen, nicăieri în țara noastră nu a mai fost întâlnit vreun deinother. Este la fel de adevărat însă că faciesurile cunoscute din Bazinul Dacic de la nivelul Pliocenului Inferior (Dacian), nu s-au dovedit aproape nicăieri favorabile conservării vertebratelor de talie mare, care sunt foarte precare cunoscute în întreaga Românie. În Pliocen, se pare însă că singurii proboscidiieni prezenți au fost mastodontii, mai exact reprezentanții unor specii precum *Anancus arvernensis*, *Mammot borsoni* ori *M. praetypicum*.

Chiar dacă cu excepția dintelui de cal tridactil alte vertebrate fosile lipsesc cu desăvârșire în aflorimentul de la Gherghești, simpla prezență a acestui mamifer ne permite să reconstituim și să vizualizăm cu ochii minții peisajul în care acest proboscidian a viețuit: o câmpie fluvială acoperită de vegetație, cu zone de pădure rară care mărginea cursurile de apă, cu vegetale moi care alcătuiau hrana animalului. Extrapolând date din alte părți din care Meoțianul este cunoscut din Moldova, putem asocia acestui deinother o întreagă faună, în care se regăsesc mastodontii, rinoceri, gazele, carnivore etc.

Ceea ce dorim să subliniem în încheiere este potențialul deosebit pe care zona îl oferă în continuare. La

Gherghești este de domeniul evidenței că există mai multe puncte fosilifere, care pot oferi multe date adiționale celor deja dobândite. De aceea, cercetările paleontologice se cuvin continuate cu toată seriozitatea și în anii ce vin, spre binele cunoașterii trecutului îndepărtat al acestei părți din actuala Moldova și totodată al colecțiilor paleontologice găzduite de diferitele muzee din zonă. Pentru a se ajunge însă la o bună finalitate, este de dorit ca rezultatele cercetărilor să ajungă la publicul larg, transmise pe măsura înțelegerii acestuia. O inițiativă ce ține de domeniul educației și căreia trebuie să i se acorde cuvenita atenție. Altminteri, oamenii care nu înțeleg valoarea științifică a unor astfel de descoperiri vor fi tentați a le ignora, dar și mai grav, a le compromite. Așa s-a întâmplat la un anumit moment și la Gherghești: o reiterăm cu toată tristețea... Îndemnăm pe toți cei care servesc cultura și știința – îndeosebi pe cei aflați în vremelnice funcții -, să se implice în mai multe acțiuni de popularizare a științei în comunitățile locale, care fără a fi cunoscută de oameni, riscă a rămâne literă moartă.

Fosilele sunt mărturiile trecutului mai apropiat sau mai îndepărtat studiat de geologie, cu mult dincolo de istorie. Ca și în arheologie unde discutăm de artefacte, și în paleontologie o fosilă semnifică un unicat pe care trecutul ni-l oferă într-o cunoaștere. A o distruge, ar însemna că s-a petrecut o pierdere ireparabilă, iar despre așa ceva este precum spune dictonul francez: *c'est plus qu'un crime, c'est une faute* (în traducere: este mai mult decât o crimă, este o greșeală)

Mulțumiri

Autorii mulțumesc pe această cale următorilor: președintelui Consiliului Județean Vaslui, d-l. Prof. *Dumitru Buzatu*, pentru susținerea financiară și nu în ultimul rând morală care au contribuit decisiv la succesul săpăturilor de la Gherghești, primarului din Gherghești, d-l. *Neculai Nixon Ibănescu*, secretarei *Adina Capră*, d-nei preotese *Apopei*, directoarea Căminului cultural Gherghești pentru sprijinul logistic și pentru interesul vădit îndreptat spre cercetările noastre, directorului Muzeului "Vasile Pârvan" Bârlad d-l. *Drd. Mircea Mamalaucă* pentru susținerea logistică îndreptată doar către tinerii echipei (nu însă și a specialiștilor consacrați...) și nu în ultimul rând, participanului la săpăturile efective: Prof. Dr. *Cristian Onel*. Studenții geologi ieșeni: *Badea Daniel*, *Georgiana Pristanda*, *Sergiu Chelariu*, *Mădălina Acsinte*, *Laura Lefticariu*, *Marcel Balios* și *George Tudorache* au avut oportunitatea de a

participa la o experiență profesională de excepție.

PENTRU A ȘTI MAI MULT:

Athanasiu, S., 1907: *Contribuțiuni la studiul faunei terțiare de mamifere din România*. An. Inst. Geol. Rom. /I/ :129-186, București

Bachmayer, F., Zapfe, H., 1972: *Die Fauna der altpliozänen Höhlen- und Spaltenfüllungen bei Kohfidisch, Burgenland (Österreich)*. *Proboscidea*. Ann. Naturhist. Mus. Wien, **76**: 19-27. Wien

Codrea, V., 1989: *New complements on Deinotherium giganteum Kaup from Brusturi Pontian (Bihor district)*. Crisia, **XIX**: 773-783. Oradea.

Codrea, V., 1994: A priority issue: *Deinotherium proavum EICHWALD or Deinotherium gigantissimum ȘTEFĂNESCU?* In: E. Nicorici Ed.: *The Miocene from the Transylvanian Basin – Romania. Special series: Geological Formations of Transylvania, Romania*. Babeș-Bolyai University Cluj-Napoca: 105-110, Cluj-Napoca.

Codrea V, Margin C., 2009: *The environments of the uppermost Miocene vertebrates from Derșida (Northwestern Rumania, Sălaj County)*. Oltenia Studii și Comunicări, Științele Naturii **25**: 385-390, Craiova.

Eichwald E. 1831: *Zoologia Specialis quam expositis animalibus tum vivam, tum fossilibus potissimum Rossiae in universum, et Poloniae in specie Vilnae*, typis Josephi Zawadzki, pp 404

Eichwald, E., 1835: *De Pecorum et Pachydermorum reliquiis fossilibus, in Lithuania, Volhynia et Podolia reperitis*. Nova Acta Phys. – Med. Acad. Caes. Leopold. Carol. nat. curios. **XVIII**: 676-760. Vratislaviae et Bonnæ.

Eichwald, E., 1852: *Lethaea Rossica ou Le monde primitif de la Russie*. 1er vol., 533 p. + Atlas. St. Petersburg.

Gasparik M. 1993: *Deinotheres (Proboscidea, Mammalia) of Hungary*. Annal. Hist-Nat. Mus. Natl. Hung. **85**: 3-17, Budapest.

Gasparik M. 2001: *Neogene proboscidean remains from Hungary: an overview*. *Fragm. Palaeontol. Hung.* **19**: 61-77, Budapest.

Gräf, J. E., 1957: *Die prinzipien dem Artbestimmung bei Dinotherium*. *Palaeontographica*, **108A**: 131 – 185. Stuttgart.

Huttunen K. 2002: *Systematics and taxonomy of the European Deinotheriidae (Proboscidea, Mammalia)*. Ann Naturhist. Mus. Wien **103A**: 237-250, Wien.

Huttunen K. 2002: *Deinotheriidae (Proboscidea, Mammalia) dental remains from the Miocene of Lower Austria and Burgenland*. Ann. Naturhist. Mus. Wien **103A**: 251-285, Wien.

Huttunen K. 2003: *Proboscidea (Mammalia) from the Middle Miocene of Grund and Guntersdorf, Lower Austria*. Ann. Naturhist. Mus. Wien **104A**: 307-321, Wien.

Jeanrenaud, P. 1996: *Contribuții la cunoașterea geologiei regiunii dintre Valea Siretului și Valea Birladului*. An. șt. Univ. "Al. I. Cuza" Iași (ser. nouă). Sect. II, **XII**: 61-67. Iași.

Jurcsák, T., 1983: *Răspândirea Proboscidenilor în nord-vestul României*. *Nymphæa*, **X**: 65-85. Oradea.

Kretzoi, M., 1965: *Die Hipparion-Fauna von Győrszentmárton in NW-Ungarn*. Ann. Hist.-Nat. Mus. Natn. Hung. pars Min. Paleont., **57**: 127-143. Budapest.

Kretzoi, M., 1982: *Fontosabb szörvényletek a MÁFI gerinces-gyűjteményében*. M. Áll. Földt. Int. Évi. Jel. 1980-ról: 385-394. Budapest.

Kretzoi, M., 1985: *Sketch of the biochronology of the late Cenozoic in Central Europe*. in: Problems of the Neogene and Quaternary. Akad. Kiadó. 3-20. Budapest.

Macarovic, N., 1955: *Cercetări geologice în Sarmațianul Podișului Moldovenesc*. An. Com. Geol., **XXVIII**: 221-250. București.

Macarovic, N., 1960: *Contribuții la cunoașterea geologiei Moldovei meridionale*. An. șt. Univ. "Al. I. Cuza" Iași **VIII**, fasc. 4: 231-294. Iași.

Macarovic, N., 1978: *Sur la faune des fossiles néozoïques de la Roumanie*. Rev. Roum. Géol. Géophys. Géogr., Ser. Géol., **23**: 71-98. București.

Markov G. 2008: *Fossil proboscideans (Mammalia) from the vicinity of Varna: a rare indication of Middle Miocene vertebrate fauna in Bulgaria*. Hist. Nat. Bulg. **19**: 137-152, Sofia.

Markov G. 2008: *The Turolian proboscideans (Mammalia) of Europe: preliminary observations*. Hist. Nat. Bulg. **19**: 153-178, Sofia.

Maxim, I. Al., 1966: *Paleontologia și unele probleme ale evoluției vieții în trecutul geologic*. Studia, Ser. Géol.- Geogr., fasc. 1/1966: 7-19. Cluj.

Moroșan, N.M., 1936: *Dinotheridés de Bessarabie. Contribution à l'étude de la dentition et de la distribution paléogéographique des Dinotheridés de Roumanie*. Ann. Scient. Univ. Jassy, XXII: 256-279. Jassy.

Musil, R., 1959: *První nález druhu Deinotherium gigantissimum Štefánescu, 1892, na našem území*. Casopis. Morav. Mus. XLIV, Sc. nat.: 81-88, Brno.

Mutihac, V., Ionesi, L., 1974: *Geologia României*, Ed. Tehnica, 646 p., București.

Osborn, H. F., 1936: *Proboscidea. A monograph of the discovery, evolution, migration and extinction of the Mastodonts and Elephants of the world*. I.: 81-117. New York.

Pickford, M., Pourabrishami, Z., 2013. Deciphering Dinotheriense deinotheriid diversity. *Palaeobiodiversity and Palaeoenvironments* 93(2):121-150.

Rabeder, G., 1985: *Die Säugetiere des Pannonien*. in: Chronostratigraphie und Neostrototypen. M. Pannonien: 440-463. Akad. Kiadó. Budapest.

Roger, O., 1896: *Verzeichnis der bisher bekannten fossilen Säugetiere*. Naturwiss. Ver. f. Schwaben. u. Neuburg, XXXII, 272 S, Augsburg.

Sevastos, R., 1922: *Limita Sarmațianului, Meotianului și Pontianului între Siret și Prut*. An. Inst. Geol. Rom., IX: 382-398. București.

Ștefănescu, Gr., 1891: *On the existence of Dinotherium in Roumanie*. Bul. Soc. Amer. Geol., 3: 81-83/reprint/.

Ștefănescu, Gr., 1895: *Dinotherium gigantissimum* Ștef. An. Mus. Geol. Paleont.(1894), I: 126-199. București.

Ștefănescu, Gr., 1899: *Dinotherium gigantissimum* Ștef. An. Mus. Geol. Paleont.(1896), III: 110-145. București.

Ștefănescu, Gr., 1910: *Dinotherium gigantissimum din Miocenul superior*. An. Mus. Geol. Paleont., IV: 6-43. București.

Ștefănescu, Gr. 1910: *Sunt drepte și conforme cu realitatea observațiile d-lui L.F. de Pauw, relative la DINTHERIUM GIGANTISSIMUM?* An. Mus. Geol. Paleont., IV: 73-85, București.

Tătărim, N., 1984: *Geologia stratigrafică și paleogeografia. Mesozoic și Cainozoic*. 495 p. Ed. Tehnica, București.

Tobien, H., 1988: *Contributions à l'étude du gisement miocène supérieur de Montredon (Hérault). Les grands mammifères. 7. Les proboscidiens deinotheriidae*. Palaeovertebrata. Mém. extraord.:135-175, Montpellier.

Van der Geer, A., Lyras, G., de Vos, J., Dermitzakis, M., 2010 : *Evolution of Island Mammals: Adaptation and Extinction of Placental Mammals on Islands*. Wiley- Blackwell, Oxford, 479 pp.

Câteva documente privitoare la slujitorii ținutului Tutova (VIII)

Arcadie M. BODALE

Cătră cinstita Isprăvnicii

Privighitoriu de Târgu

În cumprindere poroncii supt no. 74, ce mi să poruncești ca să alcătuiescu patru slujitori, măcarî că supt no. ...¹ au fost ca să se alcătuiască trei, dar apoi că cu poronca aceasta de al do(i)le cere a să alcătui 4, eu am și alcătuit, pe care să alătore(a)z(ă) și izvod de numeli lor, în ce dare să află cum și de a scutelnicilor, pe care să și trimitte de urmare întocmai.

<1>833 aprilie) 20.

No. 38.

...² <m.p.>.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 109rv și f. 110r.

Izvod di numili slujitoril(o)r i a no. scutelnicilor lor

1 Niculaiu Marcu } bernici ot Bălășești
1 Radul Marcu }
2 fac
1 slujătoriu Mănolachi Bosoic vornic

1 Sandul Bumbari } bernici ot Vaduri
1 Vasăli Crăstii }
2 fac scutelnici
1 slujător Ioniță a Chirilii vornic ot <Vaduri>¹³.

1 Neculaiu Rușul ot Bălăbănești
1 Radu Fasolă ot Bălășești
2 bernici cu sat
1 Toader a C<ălu>⁴gări<ți>⁵i, om fără căpătăiu ot Bălăbănești, slujător

1 Ion Davidu ot Docăneși
1 ...⁶ Guciu ot Bălășenești
2 bernicijk
1 slujător Arhep Flori, mazâl ot Pupăzeni
4 - 8 fac, adică patru slujători și opt scuteți, precum să arată mai sus.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 109rv și f. 111v și f. 116r.

Departamentul Trebil(o)r din Lăuntru
Cătră Isprăvnicia ținutului Tutovei

Ace isprăvnicie au predstavisât răport cu no. 2682, din 8 aprilie, pentru alcătuirea slujitorilor cuveniți acei Isprăvnicii), dar izvodul

poroncit prin poronca din 16 a aceiaș(i) <luni, cu>⁷ no. 5993, nici păr acum s-au lăsat. Deci fiindcă, cu acel izvod, urmează a să regularisî tablou, să poștești ca, îndată după priimirea aceștiia, să triimată pomenitul izvod, întocmai precum prin nomerarisăta poroncă i s-au scris, spre a să trece în generalnicul tablou ce acest Departament alcătuieste, neîntârziind mai mult.

Alexandru Ghica log(o)ff(ă)t <m.p.>.

Secția al 2-le

1833 mai 5.

leși

<de altă mână:>

No. 7.052

Pentru șeful secției, Buhnileanu⁸.

Fiindcă la 9 a următoarii s-au fost făcut potfiri, s-au pus la delă.

<rezoluție:>

No. 1.887

D(umnealui) Vasălie Chirel(ă) să adaoage poronci pentru lucrare poroncetă.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 112r.

<1>833 maiu 9

La ocoal(e)le Pereschivu, Tutova și Racova

Di la no. 3.901 pār□ la no. 3.903.

Și no. 3.900 la Târgu, ca să triimată pi <s>⁹lujitori spre a li să da poronci pentru nesupărarea dum(itale).

Nepriimindu-să de la dum(nea)ta pără acum răspuns de înghebari slujitorilor de la ocolu□ acela ca lămurire de numile lor i de a scutiților ce au, din ce satu sânt și în ce dare să găsăsc, grabnic să scrie dumitale că dacă păr în trii¹⁰ zile de la priimire aceștie nu vei profdacs¹¹ aceasta, cu hotărâre să știi că ai să fii în ce mai mare răspunderi cătră hazna și vei plăti și din socoteala dumitale slujba calarașilor, a vremii neînbunătățită de cătră nacealstvă.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 109rv și f. 113r.

Note:

1. Loc liber în text.

2. Indescrifabil.

3. Loc alb în text.

4. Rupt.

5. Omis.

6. Indescrifabil.

7. Omis.

8. «Buhnicealnu», lectură nesigură.

9. Omis.

10. «trii», lectură neesigură.

11. Rezolva.

MONARHIA ȘI BÂRLADUL

Marcel PROCA

Dincolo de manifestările cotidiene existau în spațiul urban bârlădean¹ și evenimente având caracter spectacular și care trezeau temporar din amănunțimea provincială târg moldav. Situat la intersecția unor importante artere de comunicație orașul a fost tranzitat, și nu numai, de mai marii epocii, inclusiv de personalități cultural-artistice ce determinau reacții pe măsură din partea oficialităților și a populației.

Cele mai cunoscute și cu cele mai detaliate relatări se referă desigur la conducătorii statului: domnitorul Mihail Sturdza,² domnitorul Grigore Ghica, caimacamul Vogoride,³ domnitorul Al. I. Cuza⁴ și, ulterior, domnitorul Carol I, regele Ferdinand și regina Maria.

Cu prilejul primei călătorii prin Moldova prințul Carol I, venind de Iași prin Vaslui, poposește la 25 august/6 septembrie 1866 la Bârlad, prilej cu care sunt consemnate următoarele: „Soarele arzător chinuiește mult pe călător pe drumul prăfuit până la Bârlad. Bârladul e un oraș frumuseț, capitala districtului Tutova; primirea aici ca pretutindeni e nespuse de călduroasă, se vizitează biserica, școala și spitalul, și la două se urmează drumul printr-un ținut frumos, păduros, spre Tecuci...”. Acesta este primul contact al monarhului cu urbea noastră și nu cel din anul următor pomenit de I. Antonovici, în atât de utila sa lucrare - *Documente bârlădene*. De la acesta toți scriitorii ulteriori preocupați de istoria locală, și nu numai, au preluat informația, omițând ori neluând în considerare scurta vizită din primul an de domnie.⁵

În 9 ianuarie 1867, când orașul Bârlad a avut onoarea de a-l primi din nou pe domnitorul Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, cu prilejul alegerilor de deputați, autoritățile locale au decis ca să fie găzduit la reședința Greceanu, actualul sediu al Protoieriei. La masa festivă au luat parte și o serie de personalități locale precum: Manolache Kostaki Epureanu și Scarlat Vârnab – devenit ulterior călugărul Sofronie. Cei doi se cunoșteau foarte bine pentru că studiaseră împreună la Paris și militaseră pentru unire. În perioada la care facem referire erau contracandidați la alegerile pentru Camera deputaților. Manolache Kostaki Epureanu a profitat de acest prilej pentru a-și tachina insistent adversarul politic, amintindu-i de tinerețea tumultuoasă când jucau cancan la Paris în tovărășia demimondenelor *grizete*. Savurosul și spumantul schimb de replici, potrivit relatărilor contemporanilor, au înviat atmosfera spre deliciul asistenței, poate cu excepția lui Carol I mai riguros din fire.⁶

Merită subliniat că prima proprietate particulară a domnitorului Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen a fost moșia Slobozia - Zorleni, din județul Tutova, cumpărată din fonduri proprii.⁷ Fermă regală s-a dorit o unitate eficientă, un exemplu pentru localnici, o școală pentru progresul culturilor agricole, prin introducerea unor unelte perfecționate, ordine, disciplină și organizare.⁸

Aici în anul 1898, cu sprijinul Casei regale și din inițiativa regelui Carol I, a luat ființă Orfelinatul agricol „Ferdinand” pe moșia regală⁹. Construcția clădirii¹⁰ a început din 1897 când Principele Ferdinand era grav bolnav și se dorea obținerea grației divine pentru facilitarea însănătoșirii acestuia. Obiectivul acestui așezământ era acela de a „crește cu îngrijire un număr de orfani săraci, aleși din clasele muncitoare și a fiilor de militari, pentru a fi pregătiți la viața agricolă prin practică și prin dobândirea cunoștințelor necesare unui țăran bun gospodar”.¹¹ La dispoziția orfelinatului au fost puse 25 ha teren arabil, fără a se plăti impozite. Acesta primea la anumite intervale de timp ajutoare financiare alături de: *Cercul Ofițerilor, Congregațiunea Templului Carol, Societatea Regală Română de Geografie, Teatrul din București*.¹²

Întreaga activitate se desfășura după regulamentul de organizare elaborat în anul 1889 și revizuit în 1903 și 1906.¹³ Din acest regulament se remarcă faptul că „din munca orfanilor se va opri anual 5 % pentru cheltuieli de hrană și echipament, restul de 95% se va împărți anual în părți egale, numai pentru orfanii care

au împlinit vârsta de 17 ani. Zestrea orfanului nu i se va da în bani ci în natură (casă, vite, instrumente agricole) când se va statornici pe pământul moștenit sau pe moșia Slobozia – Zorleni”.¹⁴ În caz contrar, autoritățile doreau ca acești copii să termine ciclul primar de învățământ și apoi să intre la diferite meșteșuguri.

Înagurarea a avut loc la data de 18 octombrie 1898, în prezența Ministrului de finanțe, domnul George Palade, Episcopul de Huși, Iacov Antonovici, administratorul domeniului privat al M. S. Regelui, domnul Basaet, și directorul Orfelinatului, Mihai Lupescu.¹⁵ În cadrul amenajării Expoziției generale române de la 1906 **Pavilionul Domeniile Coroanei** (sau **Domeniul Coroanei**) cuprindea expozate realizate pe diferitele moșii regale inclusiv de la **Moșia Regală „Zorleni”** (Zorleni, Tutova) și **Orfelinatul Agricol „Ferdinand”** (Zorleni, Tutova).¹⁶

În testamentul regelui se specificau următoarele: “Moșia mea Slobozia-Zorleni¹⁷, din județul Tutova, cumpărată din moștenirea mea părintească, am destinat-o, printr-un act deosebit, iubitelui meu nepot, Principele Carol de Hohenzollern (fratele lui Ferdinand n. ns.); Orfelinatul agricol “Ferdinand” va rămâne neatins pe moșie și întreținut de viitorul Rege al României” – primind și un legat de 500 000 lei.¹⁸ De asemenea săracii din Bârlad, Botoșani, Brăila, Galați și Focșani primeau câte 8 000 lei. După criza dinastică regele Ferdinand o va lăsa moștenire fiicei sale Elisabeta, regina Greciei.¹⁹ Situația proprietății se va modifica prin Decretul nr. 2023/1930 privind promulgarea Legii nr. 140/1930 pentru autorizarea Ministerului Agriculturii și Domeniilor de a cumpăra de la Majestatea Sa Regina Elisabeta, moșia Slobozia-Zorleni din jud. Tutova În 1948 prin Decretul Nr. 983 din 26 mai 1948 cele 137, 00 ha, cu întreg inventarul necesar exploatarei, ce constituiau moșia Zorleni au fost naționalizate.²⁰

Aflat în toamna anului 1875, la Tecuci, pentru a urmări manevrele militare din acel an, Carol I a donat Spitalului “Elena Beldiman” suma de 2000 lei trecut pe listă la nr. 165. Vasile Gieriescu, trimisul prefectului județului Tutova la Tecuci cu Lista de ofrande pentru spitalul „Bârladu” va scrie mai târziu: „Pe contra pagină, la nr. 165, se arată iscălitura autografă a Înălțimii Sale, domnitorul României primită de subsemnatul în casele domnului I. Anastasiu în urbea Tecuciu în ziua de 22 octombrie 1875, în adinsu chematu din Bârladu prin telegrama domnului lordachi Giurgea, prefectul județului Tutova”.²¹

Mai târziu, alți membri ai Casei Regale au făcut donații spitalului din Bârlad. Între acestia se remarcă regina Maria, care, la 23 mai 1916, dăruia o sumă importantă de bani. Alături de ea semnează și cele două principese Elisabeta și Mărioara. Urmează cu donații în Lista de ofrande, într-o ordine aleatorie și cu date diferite, așa cum fiecare și-a găsit loc pe pagină Alexandru Constantinescu (1859-1926), ministrul agriculturii, dr. Constantin Angelescu (1869-1948), ministrul instrucțiunii, Dumitru Radu Ioanițescu (1885-1970), ministrul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, dr. Ion Costinescu (1872-1951), Victor Slăvescu(1891-1977), Ion Inculeț (1884-1940), Ion Manolescu Strunga (1891-1950) și alții.²²

Viața cotidiană a fost determinată și influențată și de existența garnizoanei orașului Bârlad cunoscând dincolo de elementele obișnuite și alte aspecte mai interesante și spectaculare. Spre exemplu, ne putem referi la diferitele manevre militare desfășurate pe raza orașului. Astfel, în baza Decretului din 28 august 1882, o parte din armata permanentă și din cea teritorială a fost concentrată între Focșani și Bârlad, pentru instrucție și manevre, în perioada 20 septembrie - 4 octombrie 1882. Cu această ocazie orașul a primit vizita M. S. regelui Carol I, care și-a stabilit aici cartierul general, a reginei Elisabeta, a episcopului Calinic Dima al Hușilor, a reprezentanților armatelor străine ce au participat ca observatori la manevre.

În 25 septembrie 1882, aflat la Bârlad cu ocazia acestor manevre militare, regale Carol I în taostul ținut spunea:

„Țara întreaga privește cu dragoste și încredere armata care are onorul de a fi paza și scutul patriei și care trebuie să pună toată silința spre a răsplăti, prin râvnă și o muncă neîntreruptă, marile sacrificii care națiunea își impune pentru ea prin luptele glorioase pe câmpiile Bulgariei, România a dobândit un loc de onoare între statele militare. Sfânta datorie a armatei este de a păstra neatins acest însemnat rezultat și a fi totdeauna zeloasă de renumele său. Nimeni nu știe ce viitorul ascunde în sânul său, noi însă știm că trebuie să ne pregătim, să ne întărim și să ne rezemăm numai pe propria noastră putere. Sunt, dar fericit de a vede cu ocaziunea acestor manevre, o mare parte a armatei concentrată din toate unghiurile țării și a constata avântul și progresul instituțiilor noastre militare.

Mulțumesc țării și armatei, care împreună au contribuit a împlini rușinea mea, cea mai vie și ridic acest pahar pentru fericirea și tăria României, care, sunt convins nu se va căi niciodată de toate sacrificiile care le face pentru armata sa.

Să trăiască România ! Să trăiască armata !”

Pe 2 octombrie același an sosește la Tecuci, venind de la Sinaia, regina Elisabeta care este întâmpinată de Carol I, cei doi plecând la Bârlad. A doua zi familia regală asistă la serviciul divin, vizitează spitalul „Elena Beldiman” și Școala profesională de fete. Pe 4 octombrie regele vizitează Liceul „Codreanu”, Școala Normală, Școala de meserii, Școala de băieți nr. 3 și Școala primară nr. 2, iar pe 5 octombrie Prefectura, Cancelaria și magazia Regimentului 12 Dorobanți și Primăria Bârladului. Are loc apoi festivitatea de trecere în revistă a trupelor.²³

În onoarea tuturor acestor oaspeți, la 15 octombrie 1882 s-a dat un spectacol muzical, urmat de un banchet în grădina și sala „Renașterea” (în fapt după descrierile contemporanilor o simplă baracă²⁴), având bineînțeles și o latură culinară.²⁵ A luat parte, de asemenea, principesa Elena Bibescu care a stat lângă regină, și episcopul Hușilor Calinic Dima Ploieșteanul (1834-1887), episcopul Hușilor și vicar al Mitropoliei Moldovei. Slujba religioasă care a precedat festinul s-a ținut, în prezența cuplului regal, la biserica Sfântul Ilie, al cărei cor a fost dirijat de Lascăr Hârjescu, profesorul de muzică vocală a Școlii Normale. Și cum scrie cu finețea sa caracteristică domnul C. D. Zeletin: „Puținele descrieri din presă ale interiorului barăcii nu redau, totuși, acea demnitate care, cu siguranță, o făcea, vrednică să-l primească pe regele țării. În privința exteriorului, baraca nu era decât o baracă...”. În orice caz rămâne plăcut impresionat de frumusețea doamnelor prezente²⁶. A doua zi, luni 16 octombrie 1882, avea să noteze: „Elisabeta cântă cu Elena Bibescu. Ploaia încetează”.²⁷

Ziua următoare, regele însoțit de Principele moștenitor, a vizitat cazarma Regimentului 12 Dorobanți, Școala publică de băieți nr. 2, Externatul secundar de fete, Școala primară de fete, Școala normală, Pensionatul particular Drouhet, Gimnaziul real și moșia Zorleni-Slobozia, proprietatea particulară a regelui Carol.

În cadrul acestui banchet organizat la încheierea vizitei regale Carol I a subliniat atmosfera plină de dragoste a bărlădenilor: „În tot timpul șederii noastre în urbea Bârlad, am fost întâmpinați de atâtea semne de dragoste din partea tuturor cetățenilor și am găsit o primire așa de călduroasă, că zilele petrecute în mijlocul domniilor voastre; vor rămâne neșterse în inimile noastre. Mulțumind Bârladului pentru devotamentul ce ne-a arătat și pentru patriotismul de care a dat dovezi atât de mari prin largă ospitalitate dată la 23.000 ostași, ridic acest pahar pentru fericirea și dezvoltarea orasului și a județului și în sănătatea cetățenilor”.²⁸

Regina Elisabeta cunoștea și ea Bârladul, îi era însă familiar mai mult datorită câtorva prietene bărlădene, unele dintre ele petrecându-și adevărate stagii în saloanele ei artistice de la București ori de la Sinaia. O amintim întâi de toate pe Elena Bibescu, pe sora ei Ecaterina Esarcu, pe fiica acesteia, Maria Magdalena Esarcu și pe Natalia Palladi-Susanu. Corespondentă asiduă, regina le scria prietenelor ei la Bârlad ori la Epurenisau i se scria din Bârlad ori din Epurenii.²⁹

Spre a ilustra impactul reprezentat de monarhie asupra societății bărlădene reproducem o apariție din presă. Ziarul „Paloda”, din 9 și respectiv 11 mai 1894, preciza, spre exemplu, următoarele: „Informațiuni. Programul serbării zilei de 10 mai:

I) La ora 10 și jumătate dimineață se va celebra la Biserica Catedrală un Te deum de către părintele protoiereu al județului, înconjurat de cler, în asistența domnului prefect de județ și a autorităților civile și militare.

II Sergenții de oraș vor fi așezați pe străzi între Catedrală și străzile principale.

III Elevii Școlii Normale, ai Liceului și ai Gimnaziului cu drapelele lor, vor asista la ceremonie în piața bisericească, aranjați de profesori în înțelegere cu comandantul paradei.

IV După terminarea serviciului divin defilarea și felicitările, se vor primi la palatul Prefecturii.

V Toate magazinele din oraș, în semn de respect pentru această mare sărbătoare, până la orele 13 din zi să fie închise.

VI La orele 3 până la 6 p. m. muzica Primăriei execută diferite arii în Grădina Publică a orașului.

VII La ora 8 seara muzica Regimentului va face o retragere cu torțe pe străzi după care, la ora 10, va cânta în centrul orașului, lângă Podul de piatră.

Făcut astăzi 6, Mai 1895, în cabinetul Prefecturii județului Tutova.

Prefect, Șutzu

Comandantul Garnizoanei, Lt.- Col. Diculescu.

Primar, N. C. Budu”.³⁰

Și serialul continuă ... se publică desfășurarea Zilei Naționale la Bârlad: „Ziua de 10 Mai s-a serbat în orașul nostru în toată splendoarea. Străzile: Principală, Ștefan cel Mare și strada Speranța până la Palatul administrativ sunt decorate cu steaguri tricolore. Pe la orele 10 s-a oficiat un Te deum la biserica catedrală Domneasca de Protoiereu județului înconjurat de clerul orașului, la care au luat parte toate autoritățile civile și militare, garnizoana din orașul nostru, elevii școlilor primare și secundare și un public numeros. După terminarea serviciului divin, Grigore Șuțu, prefectul județului, a primit felicitări în sala de recepție a Palatului Administrativ, din partea autorităților pentru M.S. Regele, mulțumindu-le pentru aceasta și încredințându-le că va fi interpretul fidel către guvernul M. S. pentru aceste felicitări. Seara, orașul a fost splendid iluminat când armata, cu muzica în frunte, a executat retragerea cu torți prin cele mai importante străzi. Focuri bengale și rachete au fost aruncate din balconul clubului conservator, a cărui inaugurare s-a făcut chiar în această seară”³¹.

Nu exista televiziune și documentare de arhivă, dar presa o suplinește în epocă cu succes prezentându-ne peste ani evenimentul aproape fotografic, cu toate etapele sale.

De asemenea, o bună impresie au lăsat locuitorilor Bârladului manevrele militare din 23-28 septembrie 1894 desfășurate în zona Bârlad-Crasna la care au participat regele Carol I și principele Ferdinand. Deși orașul a găzduit timp de 5 zile 20.000 de militari „nici o nemulțumire nu avem a înregistra”, se scria într-un ziar local „nici cel mai mic incident, căci, spunem cu mândrie că, de la general și până la soldat, s-a observat o perfectă ordine, o delicatețe ce indică o distinsă cultură”.

Desfășurarea acestor manevre pe lângă aspectul spectacular al parăzilor, recepțiilor, banchetelor, balurilor, spectacolului uniformelor ofițerilor de diferite grade și arme, producea învierea comerțului local și înflăcără imaginația tinerelor domnișoare ce începeau să viseze la o posibilă partidă. Dincolo de acestea mai erau și alte părți pozitive pentru locuitori. Înainte de începerea manevrelor în zona Bârladului a sosit un batalion de geniu care „a pus în bună stare podurile, fântânile ce începuseră să sece și alte lucruri care puteau să împiedice executarea regulată a planului de manevre”³².

O asemenea desfășurare de forțe și mai ales prezența majestății sale Regele, nu putea să nu intre în atenția opiniei publice bărlădene și a presei, care va aloca pagini substanțiale evenimentului, din care vom face doar spiciuri pentru a avea o radiografie a evenimentului în epocă: „...Zilele de 20, 21 și 29 vor rămâne memorabile în amintirea concetățenilor noștri, în aceste zile peste 20.000 de oameni au fost așezați în corturi în partea nordică a orașului nostru, parte ce prezintă o întinsă câmpie, înconjurată la est și vest de dealuri și udată de râul Bârlad.

Joi 22 curent, orele 9 și jumătate dimineața, trenul regal sosise în gara noastră, aducând pe principele Ferdinand cu toată

suita sa și batalionul I de vânători. Orașul era frumos decorat. Lumea compusă din bărbați, femei și copii, începuse să se adune pe stradă încă de la ora 8 dimineață. Prefectul județului, dl. G. Emandi, a dat dispoziții ca la recepția principelui, ce a avut în salonul gării, destul de bine și cu gust decorat să se vadă o deplină ordine. [...]

Toate trupele au fost scoase în ordine în stradă. Principele, după marșul de o oră făcut pe Bulevardul Elisabeta și pe străzile Traian și Principală, ce lega Gara cu Grădina Publică, sosește cu batalionul său. Trecerea marșală făcută în fața trupelor, a atins sublimul. Muzica și uralele, ce izbucneau din piepturile a 20.000 de oameni făceau să răsună văile. [...] După dejun, porni spre Zorleni, proprietatea casei regale, unde și-a așezat cartierul Princiar.

Seara, toți generalii și coloneii din regimente fiind poftiți la Zorleni au luat cina împreună cu Alteța Sa Principele Ferdinand. A doua zi a trecut prin oraș M. S. Regele, însoțit de principii de Saxa Meiningen și Coburg.³³

Și acum, în discursul său, regele aminteste de istoria românilor dar și de respectul pe care-l poartă locuitorilor din această zonă a țării: „Cu un simțământ de mândrie am străbătut în aceste zile de manevră, vechile câmpuri de luptă pe care marele Domn al Moldovei a câștigat cea mai strălucită izbândă, care a hotărât de viitorul țării și a avut chiar o înrăuire asupra evenimentelor din Europa. Numele lui Ștefan-Vodă și vitejia ostașilor săi găseau atunci un puternic răsunet în toată lumea creștinească și faptele sale războinice au rămas pururea ca vrednică pildă pentru neamul românesc. Ele au împlântat întrânsul virtuțile militare și, după 400 de ani, urmașii vitejilor din trecut au dobândit prin sângele lor mărirea și neatarnarea României. Salut dar cu deosebită bucurie, în aceste locuri istorice, o mare parte a armatei mele, sigur fiind că ea întotdeauna va fi pătrunsă de înalta sa datorie. Ridic paharul meu în onoarea Corpurilor III și IV, care și-au atras în timpul manevrelor via mea mulțumire. Sper că veți păstra de aceste zile pline de învățătură o amintire tot așa de adâncă, precum este bucuria ce o resimț de a mă găsi în mijlocul Dvoastră.

Să trăiască armata! [...].³⁴

La 11 octombrie 1889, Carol I și Principele Ferdinand ajung din nou la Bârlad pentru a vizita câteva obiective din Bârlad, dar și moșia de la Zorleni. Cu acest prilej, în discursul său, Carol I afirma: „Totdeauna Bârladul mi-a dat dovezi temeinice de iubire și devotament. Strălucita primire ce mi-a făcut astăzi mie și moștenitorului prezumtiv al coroanei, e o nouă cheazășie a simțământelor sale către tron și dinastie. Închin dar acest pahar în sănătatea cetățenilor și pentru prosperitatea orasului Bârlad și a județului Tutova”.³⁵

Militarii garnizoanei Bârlad au contribuit activ la viața comunității în care își făceau misiunea. Sărbătorile laice sau creștinești erau prilejuri pentru desfășurarea unor ceremonii militare la nivelul orașului cu: parade, retrageri cu torțe etc. Totodată, se organizau concursuri sportive, activități cultural-artistice cu un pronunțat caracter educativ. Ei au sprijinit material unele societăți de binefacere, cum a fost cea a „Doamnelor Române Bârlădene”.³⁶

Orice trecere prin urbe a unor personalități, mai mult ori mai puțin marcantă, avea drept consecință organizarea unor primiri festive, orașul îmbrăcând haine de sărbătoare. Din păcate aceștia plecau și Bârladul se întorcea la imaginea sa reală, anostă, colbuită sau înnoierată, după cum dicta vremea și la celelalte racile. Pe 20 noiembrie 1889 Bârladul este vizitat de primul ministru, de atunci, G. Gr. Cantacuzino. Ei și ce? par a spune bătrânii clătînând ușor din cap. Dar tinerimea se bucură: „Nenumărații privitori adunați pe ambele trotuare au salutat cu urale zgomotoase. Toate străzile sunt frumos pavozate cu drapelul tricolor și ghirlande de verdeață, iar din mai multe balcoane doamnele aruncă flori”.³⁷

Unul din cele mai spectaculoase evenimente a fost primul zbor aviatic deasupra orașului, efectuat de un fiu al său Gh. Negrescu și căruia i s-a făcut o primire triumfală la 27 mai 1912. Foștii lui profesori de la Liceul Codreanu au organizat un banchet la Restaurantul Manzavinatos și i-au oferit un ceas de aur.³⁸ A doua zi i-a făcut o demonstrație de zbor regelui Carol I sosit la Bârlad (ultima vizită a acestuia în urbe) de la Iași, unde, cu o zi înainte, asistasese la dezvelirea statuii lui Al. I. Cuza, din Piața Unirii. Dacă venirea aviatorului Gh. Negrescu a reprezentat

o plăcută surpriză, cea a regelui era cunoscută și minuțios planificată³⁹..PROGRAMA- recepțiunii Majestății Sale Regelui în ziua de 28 Mai 1912 la Bârlad: I. La ora 10 jum. Majestatea Sa Regele va sosi în automobil la biserica Catedrală, unde se va oficia un tedeum de protoereul județului, înconjurat de întreg clerul orașului, și cor; II. La ora 11 a. m. Majestatea Sa Regele va traversa orașul pentru a merge la căzărni, unde va inspecta trupele; III. La ora 12 Majestatea Sa Regele va primi la palatul Administrativ în sala de recepțiune; pe reprezentanții națiunii, autoritățile locale și cetățenii județului și ai orașului, cari vor binevoi a se așeza în modul următor: În dreapta intrării: 1) D-nii Senatori și Deputați. 2) Comandantul garnizoanei. 3) Primarul cu Consiliul Comunal. 4) Clerul. 5) Președintele Consiliului județean și membrii Consiliului. 6) Președintele tribunalului cu membrii tribunalului, Judele instructor, procurorul, Judecătorii de ocol și toți stagiarii. 7) Decanul cu întreg baroul avocaților, 8) Administratorul financiar cu șefii de secție. 9) Corpul medical și veterinar al orașului și județului. 10) Camera de comerț. 11) Președintele comitetului Comunității Israelite. 12) Banca Națională și reprezentanții celorlalte bănci.

La stânga: Viceconsulul Austro-Ungariei, Foștii demnitari și foștii reprezentanți ai județului și orașului, rugați a se așeza după pozițiunile ce au ocupat. Corpul didactic secundar, normal, și primar. Domni și doamne care doresc a saluta pe Majestatea Sa Regele.

De la Palatul Administrativ Majestatea Sa Regele va porni la gara Bârlad, iar la ora 2.00 va avea loc plecarea trenului Regal din Bârlad.

Eleveii și elevele școalelor, vor fi așezați pe bulevardul Gării, școalele de băieți ocupând partea dreaptă, iar cele de fete partea stângă a bulevardului.

Prefectul jud. Tutova V. Călinescu”.

În timpul primului război mondial, Orfelinatul din Zorleni a fost transformat în spital, apoi în Cartier Regal. În timpul retragerii din decembrie 1916 familia regala își va găsi adapost la conacul de pe moșia Slobozia-Zorleni.

Pe 28 noiembrie/11 decembrie regina nota cu tristețe în jurnal că se află la Zorleni – “un sat dărăpănat și trist”.⁴⁰ “Am venit aici, la Cartierul General. Loc urât, prost întreținut, dar înăuntru arată destul de bine, fiindcă au adus o parte din mobile frumoasă salvată de la Sinaia.

Chiar m-a tulburat profund vederea mobile din camera mea de aur, până și a pernelor mele preferate etc.

Dar nu mi-ar plăcea deloc să locuiesc aici – casa e prost așezată, împrejurimile sunt prost întreținute.

Încă din tren, a trebuit să primesc vizită după vizită. Brătianu⁴¹, Mosolov⁴², generalul Fournier .

Am sosit cu puțin înainte de prânz. Nando⁴³ rămâne calm, în ciuda nenorocirilor noastre. Carol e trist, dar tineretea își păstrează întotdeauna speranța. Prânz mare, cu toți aghiotanții și cu Brătianu, Mosolov și Fournier”.⁴⁴

Investirea generalului Constantin Prezan în funcția de șef al Marelui Stat Major (Marele Cartier General) s-a realizat la 2/15 decembrie 1916 la Zorleni, fiind într-o bună măsură, și opera reginei Maria⁴⁵. Câteva zile mai târziu, respectiv la 1/14 decembrie, ea nota plina de satisfacție în jurnalul său, că cererea sa fusese satisfăcută, Prezan fiind în fruntea Marelui Stat Major. Regina Maria I-a întâlnit, la 5/18 decembrie 1916, pe Prezan, la Zorleni, lucru ce i-a făcut plăcere, „căci aveam de mult o mare dorință să i se dea locul pe care îl are acum: șef al Marelui Stat Major”⁴⁶.

În zilele următoare regina vizitează spitalele din Bârlad, școala de șoferi „Regina Maria”⁴⁷, unde erau pregătiți șoferii pentru ambulanțe, “barăcile cu raniți”, depozitele militare de la gară⁴⁸ și în repetate rânduri Cartierul General. La 14/27 decembrie se deplasează spre Tutova și ne lasă o descriere a haosului ce domnea în zilele retragerii: “Era pe drumurile acelea tot ce se poate imagina, convoaie rusești și românești, refugiați, trupe automobile, unii mergând într-o direcție, alții în cealaltă, iar noi nu puteam să urmărim o cale îngustă prin mijlocul lor, pe care dădeam în groapă după groapă – înaintam așa de încet, încât a trebuit să ne întoarcem înainte să ajungem la destinație. Pe marginea drumului zăceau cai morți sau pe moarte [...]”.⁴⁹

La 13 ianuarie 1917, Regele Ferdinand și Regina Maria, însoțiți de Prințesele Știrbey⁵⁰, au vizitat orfelinatul. Cu această ocazie Regina Maria a oferit câte un ban de aur fiecărui orfan, la rândul lor aceștia au oferit în dar un miel alb, ... "Noi copii orfani și săraci adunați aici din mila Mărețului nostru Rege, vă rugăm să primiți de la noi acest miel" (consemnează M. Lupescu directorul orfelinatului)⁵¹.

Dacă Regina Maria, împreună cu patru copii (Nicolae, Marioara, Elisabeta și Ileana) au părăsit mai devreme acest refugiu, Regele Ferdinand I împreună cu Marele Cartier General au rămas la Zorleni, lângă Bârlad, până la sfârșitul lunii ianuarie 1917 (martie ?), când s-a putut stabili în Palatul Cuza Vodă, din strada Lăpușeanu, în care funcționa Creditul Financiar Urban⁵².

În miticul urban bârlădean s-a încetățenit în perioada de după 1866 ideea monarhiei. Astfel strada principală purta denumirea de Regală și din 1930 porțunea până la Poșta de Bulevardul Carol al II-lea, Bulevardul Manolache Costache Epureanu s-a numit Bulevardul Prințesele Ferdinand iar Bulevardul Primăverii – Bulevardul Elisabeta. Înainte de 1948 a existat Școala Normală "Prințesele Ferdinand" și un parc Carol al II-lea. Cu ocazia inundațiilor din 1932 pe lângă alte oficialități, urbea a beneficiat și de vizita regelui Carol al II-lea pentru a constata dimensiunile dezastrului.

După 1989 istoria Bârladului marchează și scurte treceri ale familiei regale. Prima se înregistrează în mai 1997 când regele Mihai I aflat într-un circuit prin țară face un scurt popas la Palatul Comunal. Urmează treceri ale cuplului princiar R. Duda și a principesei Margareta în 5 noiembrie 2006 și 3 iunie 2009. Trebuie menționat și faptul că familia principelui Duda are rădăcini bârlădene, tatăl său fiind înmormântat la cimitirul Eternitatea – Bârlad.

Note:

1. Pentru considerații generale vezi Mirela Proca, Marcel Proca, *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Sfera, Bârlad, 2011.
2. Ion N. Oprea, *Campanie electorală. Fostul domnitor Mihai Sturza, la Bârlad*, în „Academia Bârlădeană”, Anul XVI, 3 (36), Trim. III, 2009, p. 16; Idem, *Ioan Antonovici depozitarul. Opere*, Editura Pim, Iași, 2011, vol. I, pg. 205-206.
3. Iacov Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. V, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1926, pg. 244-245.
4. Marcel Proca, *Al. I. Cuza și Bârladul*, în "Coordonate metodico-științifice", Publicație județeană de comunicare didactică, Casa Corpului Didactic, Anul V, nr. 1, 2015, pg. 19-20; *Ibidem*, în "Meridianul cultural românesc", An I, Nr. 1, ianuarie-martie 2015, pg. 132-133.
5. *Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular)*, Erc Press, București, 2011, vol. II, p. 31.
6. „În 1867, Vodă Carol când au venit pentru prima oară în orașul Bârlad, au tras în casele lui Iancu Greceanu, astăzi aparținând avocatului M. Cristescu-Vasilii. La recepția ce s-a făcut lui vodă, am luat și eu parte ca notabil și fruntaș al comerțului, oprit fiind apoi la Masa Domnească, ce s-a dat în seara zilei aceleia”. Iacov Antonovici, *op. cit.*, p. 277; C. D. Zeletin, *Principesa Elena Bibescu marea pianistă*, Editura Vitruviu, București, 2008, p. 534; Pentru considerații privind familia Greceanu și casa unde a fost primit domnitorul vezi: Elena Monu, *Casa Greceanu - Actualul sediu al Prototipului Bârlad*, în „Păstorul Tutovei”, serie nouă, Nr. 2, 2009, pg. 26-28.
7. Zorlenii au fost în vechime pământ domnesc, după cum reiese din cele 377 documente vechi din arhivele Casei Regale, parte consemnate de N. Iorga în "Studii și Documente", vol. IV. Prima atestare este din anul 1522 din vremea lui Ștefăniță – Vodă, întărită și de alte hrisoave și înscrisuri domnești din vremea următorilor domni moldoveni: Aron Vodă, Ieremia Movilă, Vasile Voievod, Istrati Dabija Voievod, Alexandru Vodă, până la Aga Alecu Calimachi, care întregeste definitiv moșia Slobozia-Zorleni, la 1818, și se întărește, înființând și clădind la Zorleni: palat cu parc mare împrejur, școala, velnițe, sălașe de țigani, eleșteu de pește, livada de duzi, vie, grădina de pomi roditori etc. În anul 1853 moșia Slobozia-Zorleni aparține hatmanului Alecu Rușeț Rosnovanu, care a primit-o de la Calimachi ca zestre, când s-a căsătorit cu fiica acestuia, Roxanda. Însă dezastru. După încetarea din viață a hatmanului, curajoasa Roxanda se va bate-n procese timp de mai mult de jumătate de veac pentru apărarea moșiei, râvnită-n anumite părți ale ei de vecini hulpavi, pe urma datoriiilor catastrofale lăsate la moartea sa de risipitorul hatman, jucător pătimăș, și prins și de alte patimi mai rele încă... Ca într-un roman balzacian, hătmaneasa va pierde totul, și în aprilie 1886 moșia Slobozia-Zorleni cu trupurile

sale va fi cumpărată de către M.S. Regele Carol I de la bancherii Pierre și Victor Monge și Francois Liet, la prețul de lei 1.355.750. Noul Domn, pentru a domni în România cu titlu de Rege, a avut la un moment dat obligația de a se împământeni în noua sa țară. <http://guguianu.ro/?p=305>

8. Gheorghe Gherghe, Sidonia-Elena Diaconu, *Prima carte pentru Zorleni*, Editura Sfera, Bârlad, 2009, p. 12; La reforma agrară din 1921 pe pământul fermei regale din Zorleni au fost împroprietăriți țărani din mai multe sate: Zorleni, Banca, Popeni, Ghermănești, Stoișești, Fedești, Horga. Țăranii din Zorleni au primit 2623 ha, din care 1880 ha din moșia regală și 743 din moșia Naumeasa. După reforma agrară, moșia regală a rămas cu 1864 ha. Această suprafață în 1931 a intrat în patrimoniul Ministerului Agriculturii, care a organizat o fermă model. După al doilea război mondial, în 1948, pe această suprafață s-a înființat Întreprinderea agricolă de stat Zorleni. *Ibidem*, p. 108.
9. "Albina", anul I, nr. 16, 18 ianuarie 1898.
10. Clădirea a fost făcută pe o parte din conacul lui Alecu Calimah, datat 1830.
11. "Albina".
12. 5.000 lei era subvenția primită de Teatrul din București, Arhivele Naționale Istorice Centrale, ds. 112/1913, f. 22. Din 1911, schitul Bujoreni era întreținut de Casa Regală, prin Administrația moșiei Zorleni.
13. *Regulament pentru întocmirea și organizarea Orfelinatului Agricol „Ferdinand”, de pe moșia regală Zorleni-Tutova*, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1906.
14. *Ibidem*, p. 10; I. Duma, *File de monografie*, 1994.
15. Gh. Vasiliu, *Bârladul de altădată*, SC Editura Sherpa SRL, Târgu Mureș, 2011, p. 29; Mihai Lupescu, după anii de apostolat la Broșteni 1884-1898, unde învățase l. Creangă, unde fusese judecător Arthur Gorovei după ce suplinise ca profesor un an la Bârlad (1889-1890) și devenit membru de onoare al Academiei în 1940, se stabilește la Bârlad, ca director al Orfelinatului agricol din Zorleni 1898-1920. Prof. Mihai Luca, *Bârladul și Fălticeni. Contribuții remarcabile în folcloristica românească. Note de studiu*, în "Academia Bârlădeană", Nr. 16, trim. III, 2004, p. 1. Printre învățătorii de aici s-au numărat Nicolae Stoleru (erou de război) și Simion Kirileanu (scriitor și folclorist).
16. <http://www.ideiurbane.ro/pavilioanele-expozitiei-generale-romane-din-1906-2/>
17. Ca productivitate se situa pe locul trei între domeniile coroanei după moșia Moșneasca și Broșteni.
18. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/testamentul-regelui-carol-i
19. <http://cultural.bzi.ro/inedit-testamentul-regelui-ferdinand-i-7858>
20. <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/averea-confiscata-a-regelui-mihai-32678.html>
21. Viorica Zgutta, *Carol I pe meleaguri vasluiene*, <http://www.monumentul.ro/pdfs/Viorica%20Zgutta%2008.pdf>
22. *Ibidem*.
23. *Ibidem*.
24. Bârlădenii continuau să îi zică acestei hardughii "țarcul grecului", deoarece servise la început vânzării de colonial de către grecul Manzavinatos. Scena din această sală avea să se construiască mai târziu, în 1894. C. D. Zeletin, *op. cit.*, p. 482.
25. Col. V. Costan, *Istoricul garnizoanei militare din Bârlad*, (în mss.).
26. *Apud* C. D. Zeletin, *op. cit.*, pg. 533-534; O sumară descriere a acestei vizite o avem și datorită memoriile unui institutor din acele vremuri: „Cu ocazia manevrelor din toamna anului 1882, ce a avut loc în împrejurimile orașului nostru, M. S. Regele, având cartierul pe tot timpul manevrelor în oraș, a binevoit să viziteze școlile, între care și școala unde funcționam eu, întovărășit la această vizită, pe lângă alți demnitari, și de ministrul de Instrucțiune publică, Gheorghe Chițu. M. S. Regele a vizitat și a pus întrebări din diferite obiectele din program la toate clasele, dar în special la elevii din clasa a IV-a unde funcționam eu în calitate de institutor. Întrebările ce au fost puse de M. S. Regele au fost asupra istoriei patriei: domnia lui Mihai Viteazul, din geografie, Țările Române din imperiul Austro-Ungar. Răspunsurile sigure, clare și precise ale elevilor a mulțumit pe M. S. Regele și domnul ministru al instrucțiunii publice, care, acesta din urmă, adresându-se către mine mi-a zis „Vei fi decorat din ordinul M. S. Regelui”.
- Domnul ministru al Instrucțiunii publice cu ordinul No. 1831 din 24 februarie 1884 îmi înaintează brevetul No. 1458, prin care M. S. Regele îmi conferă Ordinul Coroana României în grad de cavalier”. *Memoriu scris și subscris de Ioan Vasiliu. Institutator onorific*, în Iacov Antonovici, *op. cit.*, pg. 227-228.
27. C. D. Zeletin, *op. cit.*, p. 534.
28. Viorica Zgutta, *op. cit.*, p. 4.
29. C. D. Zeletin, *op. cit.*, p. 535.
30. "Paloda", 9 mai 1895.
31. "Paloda", 11 mai 1895.
32. *Istoricul garnizoanei militare din Bârlad*, (în mss.).

33. "Paloda", 29 septembrie 1894.
34. Viorica Zgutta, *op. cit.*
35. *Ibidem.*
36. *Istoricul garnizoanei militare din Bârlad*, (în mss.).
37. "Bârladul", 20 noiembrie 1889.
38. "A doua zi (28 mai 1912 n. ns.) era anunțată vizita, la Bârlad, a regelui Carol I care, în ajun, inaugurase la Iași statuia lui Vodă Cuza. Am mutat avionul în zbor pe câmpul de la sudul orașului, lângă cazărmi, unde întreaga garnizoană urma să fie trecută în revistă de rege. Fiind cu avionul în flancul trupelor, revista a început cu avionul meu, regele oprindu-se întâi la mine; i-am dat raportul, am executat un zbor în jurul câmpului, după care a început revista trupelor terestre." Gh. Negrescu, *Amintirile unui pionier al aerului, în Bârladul odinioară și astăzi*, vol. III, București, 1984, p. 270; Pentru informații privind personalitatea aviatorului și evenimentul în sine, vezi: Constantin Chiper, *Personalități militare bărlădene*, Primăria Municipiului Bârlad, 2001, p. 38; Radu Coroamă, *Piese din patrimoniul cultural național referitoare la viața și activitatea generalului vasluian Gheorghe Negrescu*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, XV – XX, vol. II, 1993-1998, p. 122; Nicola, *Valori spirituale tutovene. Biobibliografie*, Primăria Municipiului Bârlad, 2003, vol. V, p. 270; Un alt fost bărlădean pomenește de un miting aviatic în 1911, dar nefiind susținut de nici o altă sursă din cele cercetate ne permitem să ne exprimăm îndoiala, fiind posibilă o eroare de memorie. „Pe același câmp (al iarmarocului n. ns.) am fost dus de părinți la primul miting de aviație ce a avut loc la Bârlad, prin 1911 (???), cu aeroplane felurite...” . Pompiliu Voiculeț – Lemeny, *Primele amintiri, în Bârladul odinioară și astăzi*, vol. I, București, 1980, p. 716.
39. I. Antonovici, *op. cit.*, pg. 297-298.
40. Maria Regina României, *Jurnal de război (1916-1917)*, Humanitas, București, 2014, p. 307.
41. Aflat și el la Bârlad - care devenise pentru scurt timp capitala țării. La Bârlad au funcționat și Marele Cartier General al armatei române (condus de generalul Dumitru Iliescu și ulterior generalul Constantin Prezan), Cartierul general al armatei a IV-a ruse, Comandamentele Armatei a-I-a și a-II-a și un centru de meteorologie.
42. Alexandr A. Mosolov (n. 1854), general; pentru scurt timp, la sfârșitul anului 1916 și în primele luni din 1917, ministrul plenipotențiar al Rusiei la Iași (n. ns.).
43. Regele Ferdinand.
44. Maria Regina României, *op. cit.*, pg. 251-254.
45. Aceasta, a avut, la 28 noiembrie/11 decembrie 1916, la Zorleni, o lungă convorbire cu Ferdinand pe care s-a străduit să-l convingă că trebuia să i se dea lui Prezan o situație „în care să poată lucra cu temei, căci e omul în care se încrede și armata și poporul”.
46. I. G. Duca, *Memorii, volumul III. Războiul (1916 – 1917)*, ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 46 – 47.
47. *Ibidem*, pg. 256-257.
48. *Ibidem*, p. 308.
49. *Ibidem*, p. 278; Aspectul Bârladului în perioada primului război mondial a fost descris sugestiv și de către dr. Vasile Bianu, devenit datorită nevoilor frontului medic militar, având rangul de colonel (r). În drum spre Iași, unde era concentrat, el a făcut și un popas la Bârlad între 23 decembrie 1916 și 5 ianuarie 1917 descriind atmosfera din oraș în lumina destul de sumbră: „Orașul Bârlad ni s-a părut cu o înfățișare greu de descris: lume multă de tot felul circula pe străzile-i pline de noroi. Pe lângă orășeni, treceau în sus și în jos soldații români și soldații ruși care cazaci călări cu sulțile lor înfiorătoare, toți erau triști, nicăieri nu vedeai fețe vesele și grăbite să cum ar fi trebuit să fie în preajma Crăciunului”. Gh. Clapa, *Bărlădenii în războiul pentru întregirea neamului, în Bârladul odinioară și astăzi*, vol. I, București, 1980, pg.134-135; O altă descriere sumbră a avem de la Căpitanul J. D. Scale "Orașele mari ca Iași și Bârlad sunt în prezent pline de ofițeri români îmbrăcați cu fast, pudrați și machiați care nu fac absolut nimic; unii dintre ei, fără îndoială, sunt în permisie, însă majoritatea absentează de la unitățile lor. Cu un astfel de exemplu cu greu pot fi învinovați soldații simpli dacă fac și ei același lucru, iar satele sunt pline de soldați români care nu fac nimic. Cred că de curând a fost emis un ordin care cere tuturor soldaților și ofițerilor români să se alăture unităților lor de îndată, anulând toate permisiile și cerând tuturor gradelor care au permisii medicale să se prezinte pentru examinare. Ofițerii își tratează oamenii ca pe niște câini, iar oamenii nu au niciun respect față de ofițerii lor. Armata română cu ofițerii săi cred că este mai mult decât nefolositoare, însă cu alți ofițeri și cu întăriri din partea trupelor ruse ar fi excelentă. Nu sunt neobișnuite rănile auto-provocate. (...) Comunicațiile. Căile ferate sunt într-o stare de haos indescriptibil din pricina transferului a mii de vagoane spre spatele frontului. Gările sunt blocate cu vagoane încărcate sau goale. Trenuri cu provizii necesare urgent sunt pierdute și chiar dacă sunt găsite este imposibil să fie mutate. Unii dintre șefii gărilor sunt germanofili cunoscuți și fac tot ce le stă în putere să înrăutățească situația. Mereu au loc accidente, drept urmare a activității agenților germani și, cu actualul control comun ruso-român, vor continua să aibă loc. Gările mai mari au un comandant român și unul rus care aproape de fiecare dată au interese contradictorii. Trenurile pleacă de multe ori fără niciun fel de anunț și soldații sunt lăsați în număr mare în urmă. O călătorie de 60 de kilometri poate dura 4 sau 24 de ore. Am călătorit cu un tren al Crucii Roșii plin de răniți de la Tecuci la Bârlad – 60 de kilometri parcurși în 23de ore."http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/haosul-stapanea-tot-frontul-romanesc-primul-razboi.
50. Barbu Știrbei (1870-1946), om politic, administrator al Domeniilor Coroanei (din 1913), prietenul intim al reginei Maria.
51. M. Lupescu, *Arătare despre orfelinatul agricol "Ferdinand" de pe moșia regală Zorleni-Tutova*, Institutul de arte grafice Carol Gobl, București, 1906. La 23 septembrie 1943, a fost vizitat de doamna Maria Antonescu, soția mareșalului Ion Antonescu. În urma cutremurului din 1977, clădirea orfelinatului a fost avariată putând fi însă reparată cu ușurință. Dar datorită directivelor epocii s-a recurs l-a măsura demolării. Pe locul acestei clădiri, se mai pot vedea doar temeliele și o placă comemorativă pusă în anul 1994 când s-au aniversat 400 de ani de atestare documentară a satului Zorleni. Gh. Vasiliu, *op. cit.*
52. <http://www.ioanscurtu.ro/1916-1917-viata-cotidiana-in-iasi/>

Avram Bunaciu¹ despre cele mai importante figuri ale comunismului românesc (2)

Dr. Liviu ȚĂRANU

Nicolae Ceaușescu

Nu merita să fie menționat dacă nu se ridică sau n-ar fi fost săltat până în vârful piramidei, după moartea lui Gh.[eorghiu]-Dej, în martie 1965. Nu puțini au fost aceia care și-au pus întrebarea: Cum va fi? Va merge pe drumul parcurs de predecesor? Se va mulțumi cu postul ocupat și va lăsa sau va lucra în colaborare reală cu alții? Se va înconjura de oameni capabili sau de talia sa, poate chiar mai reduși decât el, deși e greu de găsit așa ceva.

La instalarea sa în postul de conducător, nr. 1 declara că se va pune capăt cultului personalității! Se va instaura cu adevărat conducerea colectivă. Portretul conducătorului nr. 1 nu va mai fi afișat nicăieri! Gata cu așa ceva, dreptul la păreri divergente, la discuții, la luări de decizii în CC al PCR cu majoritate [va reapare]. [Se va permite] exprimarea liberă

a părerilor, începând cu CC al PCR și până la cel mai mic colectiv de lucru.

Așa a fost anunțată instaurarea domniei lui N.C. Azi, la opt ani trecuți, te întrebi dacă a mai rămas ceva din ce s-a promis și cu regret trebuie să constăți că n-a mai rămas nimic, ba, poate că s-a adăugat mult în plus la cultul predecesorului său și dacă nu mă înșel nici cultul lui I.V. S[ta]lin n-a fost atât de supărător ca cel al lui N.C.

Ana Pauker

La data când am cunoscut-o, nu mai era nici tânără nici bătrână, nici frumoasă nici urâtă. Era numai inteligentă și voluntară, sigură de sine, ochi frumoși, vioi, zâmbet plin de bunătate, dar când era încruntată, și asta se întâmpla nu areareori, fața devenea cenușie, sumbră.

Se poate spune că era un om agreabil, cu care se putea discuta orice și despre orice. Nu mergea însă prea departe, deodată devenea rezervată, parcă un semnal de alarmă o trezea, o chema la realitate – realitatea aspră din vremea aceea și din aceea pe care o trăise în vijelioasa ei tinerețe.

Se spune că a fost o fată frumoasă, încântătoare, delicioasă, deșteaptă, ambițioasă, încrezătoare, poate prea mult încrezătoare în drumul pe care pornise – viața politică. Nu se poate spune ca n-a avut succese – și în politică ca și în farmec. Dar se poate că încă din primii ani ai avântatei ei activități politice a început să dea tribut mare și politicii și dragostei: soțul, declarat trădător al comunismului și împușcat, la care ea a trebuit să recunoască că a fost vinovat. Alt soț, Torez, care n-a fost declarat trădător dar se pare ca va muri pentru asta, a fost în realitate un om care a abdicat să militeze pentru socialism devenind un discipol al diavolului stalinist.

Au urmat alte succese și insuccese, urcări și coborâri, până la prăbușire, mai exact spus, zdrobirea ei.

Nu știu dacă va fi acceptată și de cititori, dar mi se pare că viața acestei femei e un etalon, un exemplu pentru cursul vieții, dacă nu a tuturor, a multor intelectuali comuniști intrați în partidul comunist (sau partidele comuniste) din țările socialiste. Se aseamănă foarte mult cu traiectoria vieții multor comuniști din România, cu bucuriile, satisfacțiile, amărăciunile lor.

Petru Groza 1969

Partidele comuniste au avut și au aliați, aliați de două feluri: dintre clasele sociale sau pături, categoria cu aspirații apropiate sau care nu le sunt dușmani – ca țărănimea săracă și mijlocașă, mici meseriași, meșteșugari cu un anumit număr de salariați, intelectuali, mica burghezie – dar și aliați individuali, personalități sau așa zise personalități pe care îi pot folosi în mod deosebit într-o perioadă imediat următoare cuceririi puterii și câteodată chiar și înainte de cucerirea puterii.

Concepția comuniștilor despre alianțe și aliați este foarte originală. Chiar dacă se observă o anumită deosebire de tratament și de conduită, față de cele două categorii de aliați, de grup și individuale – în linii mari tratamentul are multe puncte comune în elementele cele mai importante. În primul rând alianța este înțeleasă ca o subordonare totală a aliatului față de partid. Aliatul este aliat numai dacă nu are nicio convingere proprie, nici o atitudine determinată de caracterul grupului, de convingerile și interesele personalității. Aliatul e docil, obedient. Se poate afirma că cel puțin eu nu cunosc nici un fel de alianță care să nu fi sucombat în îmbrățișările pline de căldură ale Partidului Comunist.

Se cunoaște care a fost tratamentul aplicat aliatului principal – țărănimea, apoi celorlalți, meșteșugari, intelectuali. O diferență se poate clar menționa, că față de grupele mai numeroase care au avut și purtător de cuvânt, un interlocutor cu care s-au purtat discuțiile și s-au perfectat acordurile, s-a lucrat – au fost lucrați – cu unele menajamente cu el.

Partidele țărănești, au fost treptat anemiate până s-au stins, iar alte grupe – meșteșugari, nici n-au fost luați în considerare. Iar în ce privește personalitățile, acestea au avut alegerea fie de a trăda total și a se pune în slujba intereselor birocrăției comuniste, devenind demnitari ai regimului – bineînțeles figuranți, marionete, dar bine remunerați – cu vilă și limuzină – iar cei ce au avut unele păreri și au îndrăznit să și le afirme, crezând, de bună credință, că asta înseamnă alianță, dreptul de a discuta, de a încerca să-ți convingi interlocutorul, aliatul, au fost înlăturați, unii fiind chiar declarați dușmani și condamnați.

Despre cel ce voi încerca să-i fac portretul – fizic, politic, moral și intelectual – face parte dintre aliații care au dat dovadă

de supunere totală, nu zic de abdicare pentru că nu avea de la ce abdică – niciodată n-a însemnat ceva în viața politică a țării.

La 23 august 1944, Petru Groza avea 60 de ani, un fizic bine întreținut, viguros. Blond, sportiv, fără griji de nici un fel, o avere nu prea mare dar de ajuns pentru a fi la adăpost de orice lipsuri materiale – unii îl numeau chiar bogat. O casă în Deva – un palat – în fața cetății de la Deva, curte, grădină generoasă.

Interlocutor agreabil, mai bine spus om agreabil mai cu seamă dacă discuția era despre femei și multe anecdote. Îi plăceau cântecele populare, de petrecere și de dragoste. Era un om bun, bun în sensul că n-ar fi vrut să facă nimănui nici un rău, ar fi dorit chiar ca toți oamenii s-o ducă bine. Făcea și acte de generozitate, de clemență, dacă nu-l costa nimic – adică dacă nu se expunea sau nu trebuia să dea bani. Poate mai degrabă o fire emotivă, milos, ar fi vrut să facă bine la toată lumea. Întrebat de mine cum se explică această atitudine creștinească cu ușurința cu care semna decrete prin care se înăspresc pedepsele sau acte normative prin care se înăsprește viața muncitorilor și a țăranilor (perioada colectărilor), părea contrariat de această contradicție [și] spunea cu ingenuitate „da ai dreptate, dar ce să fac, ce pot face eu, asta-i politica partidului, el guvernează”. Avea și el ceva dreptate.

Convingerile sale politice erau foarte curate, simple, fără nici un fundament teoretic. Credea în ideea de bine, credea că noi comuniștii suntem oameni buni, că vom scoate țara din sărăcie, că industrializarea era necesară, că greutățile sunt trecătoare și că va veni o perioadă de prosperitate generală.

De multe ori era revoltat pentru o nedreptate care s-a putut face unui om, țăran, mai ales din Hunedoara, intelectuali și chiar unui om politic reacționar (așa se numeau toți adversarii regimului). Chema la telefon pe Ana Pauker, pe Teohari Georgescu și pe Gheorghiu-Dej și apoi se liniștea. „Totuși e vinovat”, asta-i liniștea conștiința. Până la devierea de dreapta avea o mare stimă pentru Ana Pauker și Vasile Luca, dar imediat după aceea devenise un admirator al „acestui moldovean hotărât care știe ce vrea” [Gheorghe Gheorghiu-Dej]. La fel și pentru Lucrețiu Pătrășcanu – stimă pentru un intelectual comunist, dar după 1948, când a fost închis, nu numai că l-a uitat – sau așa părea – dar nu pierdea un prilej să-l blameze – trădător. Știu că era foarte intrigat că foști național-țărăniști din Ardeal, nu i se adresau cu nici un fel de cerere, deși majoritatea erau închiși: „Da’ se țin mândri, nu vor să recunoască meritele mele. Să fie sănătoși”.

Dar Emil Hațieganu spune [că] niciodată conducătorii din Partidul Național din Transilvania nu au acordat lui Petru Groza vreo considerație, nici înainte de 1918 și nici după aceea, nici chiar acei ardeleni cari după 1918 au părăsit acest partid, nici când Petru Groza aderând [a aderat] la partidul lui Averescu, n-au acordat lui Groza vreo considerație.

Supunerea față de conducerea partidului era totală, bineînțeles nu din convingere, el manifestând de nenumărate ori dezacordul său cu multe din măsurile luate de guvern când era prim-ministru – nu-i nevoie să spun că aceasta nu o făcea pe față, deschis, ci între patru ochi. N-a schițat nici un gest de protest sau să ceară explicații, nicicând a fost înlăturat Tătărescu, Lucrețiu Pătrășcanu nici Ana Pauker, Vasile Luca și atâția alții. Nici pentru țărani, al căror mandatar se considera – a fost președinte al Frontului Plugarilor – spunea glume savuroase la adresa politicii partidului venite din lumea satelor, dar n-a schițat nici un semn de neliniște pentru toate măsurile „legale” care s-au luat când era prim-ministru, împotriva țăranilor, forțarea colectivizării, cotele obligatorii, luarea pădurilor și pășunilor sătenilor, interzicerea de a paște vitele în păduri și alte multe măsuri antițăărănești. Nici în 1951 [1950], când au fost trimiși în lagăre toți oameni politici ai fostelor partide, continua să fie mulțumit, fericit chiar, făcea călătorii în URSS și China. Începuse să se considere șeful statului, președinte de Republică, cerea bani și i se dădeau, avea un

general în rezervă – ca șef al Casei Civile, alți oameni care îi întrețineau o atmosferă de conducător autentic al statului. Este adevărat că jovialitatea și comunicativitatea sa îl făceau agreat de masă spre deosebire de cei ce aveau adevărata putere politică – trei, apoi unul – el se plimba și pe jos și cu mașina, zâmbea, saluta el și nu aștepta să fie salutat. Ar fi vrut să grațieze pe toți ce solicitau grațiere. Dacă i se spunea că nu acesta este rostul instituției – că ar trebui ca instanțele să lucreze mai bine, apărarea să funcționeze din plin, probele să fie bine administrate, judecătorii să fie receptivi și la argumentele apărării, atunci se mira și spunea: „da, aveți dreptate, dar ce putem face ca justiția să fie imparțială, obiectivă și exigentă în administrarea probelor”. Ar trebui modificată procedura penală, civilă, mai exact abrogată modificările aduse în aceste legi după 1944. Eram convins că nu la Prezidiu, nu prin grațiere se remediază această stare de lucruri.

Nu știu dacă pentru URSS avea cu adevărat vreo considerație, dar în discuții și mai ales după vizita făcută în 1954, vorbea cu mult entuziasm despre țara Păcii. Despre Stalin era convins că e un om bun, că e un prieten al românilor. Chiar după moartea acestuia, după Congresul al XXII-lea (1956) când i s-a citit lui și lui Sadoveanu, la Iosif Chișinevschi materialele cu privire la abuzurile, ilegalitățile și crimele lui Stalin, a afirmat că el nu crede, că Stalin a fost un om bun, blând. După spusele sale, același lucru l-ar fi spus și Sadoveanu.

Trecea, o trecere ușoară, fără urmări, de la indignare față de abuzuri, ilegalități de tot felul, la buna dispoziție, la contrariu, la „totuși, partidul știe ce face”, erau frecvente, supărător de frecvente, procura nu indignare ci milă și poate și mai mult.

Un om care n-a avut nici o problemă de conștiință, n-a avut îndoieli, incertitudini, căutări, frământări sufletești, intelectuale, nu putea avea decât comportarea pe care a avut-o el. N-a citit nici în tinerețe, o spunea fără pic de jenă, nu citea nici la bătrânețe. Oh, dar să nu pomenim cuvântul „bătrânețe”, el nu vroia să știe nici că va îmbătrâni, nici că era bătrân, senil de multă vreme, fugea de bătrânețe, fugea de sine însuși. Discuțiile preferate erau femeile și tot ce era în legătură cu ele. Nu se jena să se laude cu marile lui însușiri de bărbat. „Bietul Petru, bietul Petru, numai cu de astea se ocupă”, spunea Sadoveanu după o ședință la Partid (ședință în trei), când ne-a povestit lucruri care nu se pot sau nu merită să fie trecute pe hârtie. Și asta la 72 de ani, în vara lui 1956.

Nu știu dacă am reușit să dau o imagine cât de cât exactă, fidelă, deși sigur incompletă a ceea ce a fost acest om în viața publică românească. M-am străduit să prind câteva din cele mai caracteristice trăsături.

Note:

1. Născut la 11 noiembrie 1909, în satul Gurba, comuna Șicula, jud. Arad, decedat la 28 aprilie 1983 la București.

Funcții deținute în PCR: membru supleant al CC al PMR (24 febr. 1948-28 dec. 1955); membru al CC al PMR/PCR (28 dec. 1955-12 aug. 1969); membru al Biroului Organizatoric al CC al PMR (24 ianuarie 1950-20 august 1953). **Studii:** Facultatea de Drept.

Profesia de bază: avocat. **Activitate și funcții pe linie de stat:** avocat acuzator public pe lângă Tribunalul Poporului pentru judecarea celor vinovați de dezastrul țării (din 8 febr. 1945); șef al acuzatorilor publici de pe lângă Tribunalul Poporului București (din 16 mai 1945); decembrie 1945-decembrie 1947 secretar general la Ministerul de Interne; subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri (4 ianuarie – 25 februarie 1948); administrator prin delegație al Fondului pentru interese superioare de stat al Președinției Consiliului de Miniștri (din 8 ianuarie 1948); ministrul Justiției (25 febr. 1948-24 sept. 1949 și 31 decembrie 1957-23 ian. 1958) (decret semnat 25 septembrie 1957); președinte al Comisiei Controlului de Stat, cu rang de ministru (24 sept. 1949-5 oct. 1950); prim-adjunct al ministrului Afacerilor Externe (5 oct. 1950-23 iul. 1952); membru al Comisiei Electorale Centrale (6 oct. 1952); rector la Universitatea din București și profesor de Drept Constituțional (octombrie 1952-august 1954); reprezentant al Grupului Național Român în Consiliul Uniunii Interparlamentare (6 oct. 1952-17 febr. 1958); ministrul Afacerilor Externe (23 ian. 1958-21 mart. 1961); vicepreședinte al Consiliului de Stat al RPR (25 mart. 1961, reales

la 19 mart. 1965); președinte al Comisiei electorale a MAN (16 septembrie 1966).

2. În martie 1948, în momentul candidaturii sale pentru un post de deputat al MAN, în „România Liberă” i se făcea o scurtă prezentare a vieții sale dar și a meritelor din activitatea în favoarea comuniștilor, în instanțe: „Asistând la aceste ședințe de judecată de câte ori o nedreptate era mai flagrantă, de câte ori instanța ezita mai mult să recunoască un asemenea drept, de câte ori muncitorul era nedreptățit, se ridica un tânăr avocat, abia ieșit de pe băncile universității, care cerea voie să apere «un client» pe care nici nu-l cunoștea, căci el apăra o cauză. Apărarea o făcea cu convingere, apărând dreptatea cauzei celor mulți și exploatați de o minoritate mereu aceeași. Treziți la o realitate pe care o simțeau desigur aproape, judecătorii admiteau «în parte» acțiunea muncitorului. Dar cauza era câștigată din plin. În sala judecătorească de muncă au răsunat încă de pe atunci multele strigete de revoltă contra unei situații ce trebuia să înceteze. Tânărul avocat vorbea cu căldură, dezinteresat materialicește, fiecare muncitor fiind pentru el un exponent al clasei muncitoare exploatare de către alți oameni, muncitori ce trebuiau apărați ca atare contra exploataților. Și așa numele lui Avram Bunaciu se împletea regulat în pretoriul justiției cu noțiunea de apărarea drepturilor legitime ale clasei muncitoare. Și era natural ca Avram Bunaciu să aibă această atitudine”, vezi „România Liberă”, 24 martie 1948, p. 1.

3. Iată cum era prezentată în „România Liberă” această perioadă din viața lui Avram Bunaciu: „Terminând universitatea cu succes, Avram Bunaciu a venit la București să apere, așa cum am arătat, cauza celor obidiți, a celor mulți. Aici, în locuința lui, a instalat imediat tipografia clandestină a Comitetului Central al Partidului Comunist, de unde ideile lui trebuiau să ajungă luminoase la îndemâna celor ce le așteptau. În 1941 intră în biroul juridic al Apărării Patriotice ilegale și în mai puțin de un an ajunge secretarul acestui birou. Încă din 1939 a devenit apărătorul permanent, în fața instanțelor militare din timpul permanenței prigoane de sub starea de asediu, a comuniștilor care duceau cu răvnă și încredere lupta de zi de zi spre izbânda finală”. Vezi *ibidem*.

4. După alte surse, Avram Bunaciu intră în PCR încă din 1939, adăpostind la el acasă tipografia clandestină a CC al PCR. Din 1941 face parte din Biroul Juridic al Apărării Patriotice, în calitate de secretar. Dată fiind poziția sa, primește în august 1944 sarcina menționată mai sus. Iată cum era descrisă, în 1948, în „Scînteia”, întreaga acțiune: „După îndrumările Partidului trimite oameni pe lângă principalele închisori din țară, oameni care intervin chiar în momentul semnării de eliberare, reușind să salveze viețile frunțașilor și conducătorilor politici de la masacrul de ultimă oră plănuite alocuri de călăii fasciști”, vezi Corneliu Crăciun, *Dicționarul comunizantilor din noaptea de 23 spre 24 august 1944*, Editura Rimus, Oradea, 2009, p. 122.

5. Pentru detalii referitoare atât la relația dintre Lucrețiu Pătrășcanu și cumnatul său Petre Pandrea (căsătorit cu Elisa Pătrășcanu) vezi capitolul *Corespondență*. În scrisorile adresate lui Avram Bunaciu, Petre Pandrea amintește atât sprijinul material cât și ajutorul pe care i l-a acordat cumnatului său în împrejurări dificile. Reiese de aici faptul că deși între cei doi nu exista niciodată o „admirație” reciprocă, în situațiile limită fuseseră alături, Petre Pandrea susținându-l în întregime pe Lucrețiu Pătrășcanu. Din cele relatate în amintirile scrisori, relația dintre cei doi s-a deteriorat iremediabil după semnarea Armistițiului din 12/13 septembrie 1944, când Lucrețiu Pătrășcanu fusese șeful delegației române care se deplasase la Moscova pentru tratative.

În cărțile sale mai vechi, Petre Pandrea, îl desființa, de pildă, pe cumnatul său, Lucrețiu Pătrășcanu pentru ca apoi să-l prezinte în culori pozitive. În *Soarele Melancoliei*, Pătrășcanu capătă dimensiuni mitice: „Lucrețiu Pătrășcanu a fost un personaj absolut modern, un fiu al frământatului secol XX, cu o gândire și cu o sensibilitate acut contemporană. A sfârșit într-o tragedie de tip antic sofoclean. Un sfârșit tragic, cu torturi fizice și morale, timp de șase ani neîntreruși, în hube sordide. Îmi amintește de Prometeu înlănțuit pe crestele munților Caucaz, cu ficatul devorat de ciocul vulturilor”. (Eugen Simion, *Petre Pandrea un stoic rural?*, în „Ziua”, nr. 3513, 24 decembrie 2005, vezi și <http://www.ziua.ro/display.php?data=2005-12-24&id=190903>)

6. Pe Petre Pandrea, ca și pe Avram Bunaciu, l-a impresionat nu numai executarea în sine a lui Lucrețiu Pătrășcanu, ci și odioasa indiferență de statui cu care au tratat acest act Mihail Sadoveanu, Gala Galaction și Petru Groza: „Mihail Sadoveanu, Gala Galaction și Dr. Petru Groza au prezidat moartea lui Lucrețiu Pătrășcanu. Mihail Sadoveanu l-a legănat, l-a plimbat, a locuit în casa părinților săi, ani în șir. Relațiile au fost, permanent, cordiale. Cu Gala Galaction, idem. Ceva mai mult. Cu harul său sacerdotal a botezat pe Hertha Schwammen de la mozaism, întru Cristos, făcând-o Elena Lucrețiu Pătrășcanu, o Elenă mai puțin frumoasă decât frumoasa Elena, dar având buzunarele doldora cu merele putrede ale discordiei. [...] În ceea ce privește pe Dr. Petru Groza, la ieșirea mea din pușcărie, după o conversație animată și plină de bancuri de 3 ore și 25 de minute, în ultimul minut, m-a întrebat cu lacrimi în ochi de maica lui Lucrețiu, bătrâna lui prietenă (sunt ardeleni și solidari). Erau lacrimi sincere, la un bătrân cabotin politic” vezi Alex. Ștefănescu, *La o nouă lectură: Petre Pandrea în „România Literară”*, nr. 18/2003.

Evenimente culturale

Mihaela ZĂRNESCU

Găgești, capitala culturală a Văii Elanului

Duminică, 30 septembrie 2015, Primăria și Consiliul Local Găgești au organizat Ziua Satului, o manifestare devenită tradițională în comunele din județ. Sărbătoarea de la Găgești s-a detașat însă de evenimentele similare prin multitudinea și calitatea evenimentelor culturale organizate: inaugurarea Muzeului Etnografic „Valea Elanului”, simpozionul „Cultură și civilizație pe Valea Elanului” și lansarea unui foarte interesant proiect, intitulat „Ia, tradiție și simbol milenar”. Spectacolul folcloric oferit localnicilor s-a dovedit remarcabil prin autenticitatea și calitatea repertoriului ales de ansamblurile populare care au urcat pe scenă.

În mirificul ținut al Văii Elanului, de unde sunt originare familiile Cantemir și Botez, de prestigiu național și internațional, localitatea Găgești s-a remarcat din nou din punct de vedere cultural. Au remarcat-o atât localnicii, cât și invitații mai „pretențioși”, obișnuiți cu astfel de evenimente. „Ziua Satului” a fost o manifestare exemplară, așa cum ar trebui să fie manifestările similare din celelalte comune ale județului. Cu onorabile excepții, în celelalte comune întâlnim cu acest prilej doar spectacole, considerate, în cel mai greșit mod, acte de cultură, ele fiind de fapt divertisment sau ocazii de distracție. Să mai adăugăm faptul că, în cazul acestor zile ale comunelor, au apărut maneliști sau dansuri folclorice care sunt interpretate în costume indecente, demne de barurile de noapte. La Găgești,

am remarcat în primul rând evenimentele culturale: inaugurarea Muzeului etnografic „Valea Elanului”, simpozionul „Cultură și civilizație pe Valea Elanului” și lansarea unui foarte interesant proiect intitulat „Ia, tradiție și simbol milenar”. Sutele de obiecte din Muzeul „Valea Elanului” au fost colecționate de cunoscutul arheolog Marin Rotaru, care, deși învățător, a publicat mai

multe cărți și zeci de articole pe teme arheologice, Muzeul cuprinzând numai o parte din obiectele pe care acesta le-a detectat în lumea tradițională a satului sau le-a adus la lumină

din pământ. De altfel, lui i se datorează și colecții ale muzeelor din Bârlad și Vaslui. Oricine vrea să cunoască meșteșugurile tradiționale din zonă sau lucrările de artă populară, în special din lemn, este invitat să viziteze muzeul”, a spus profesorul Dan Davaru.

De altfel, reputatul etnolog a moderat și simpozionul în cadrul căruia au avut loc comunicări pe cele mai diverse teme de cultură. Prof. Bogdan Rățoi, de la Facultatea de Geologie a Universității „Al. I. Cuza” Iași, și cunoscutul muzeograf și cercetător științific Laurențiu Ursache, de la Muzeul din Bârlad, ne-au introdus în lumea dinozaurilor și a rudelor acestora, care au lăsat urme în județul Vaslui. Marin Rotaru, antemenționat, a vorbit despre gropile în care erau ascunse proviziile în vremuri de restriște, Gheorghe Clapa a vorbit despre răspândirea creștinismului pe Valea Elanului, până în secolul al XIV-lea, pe baza unor descoperiri arheologice. De la Vutcani, Ion Diaconu a încercat să contureze locul și rolul intelectualului în societatea contemporană, Ion Iacomi a conturat istoricul Școlii Ibănești, iar Ion Baciuc s-a oprit asupra actului istoric de la 23 August. Originea și evoluția satului Mărășeni a fost prezentată de dr. Cristian Onel, iar Costel Giurcanu a vorbit despre structura satului românesc tradițional. Pictorul și sculptorul Gheorghe Alupoaei a făcut o caracterizare generală a simpozionului, moderatorul Dan Ravaru comentând pe scurt fiecare comunicare, subliniindu-i importanța.

Activitatea culturală a Zilelor Satului la Găgești a fost completată de un spectacol folcloric de ținut minte prin autenticitatea și calitatea interpretării, remarcându-se Orchestra „Mugurelul”, din Chișinău, Ansamblul „Boboceii Elanului”, Găgești, Grupul „Anastasia” Giucani, „Trio Mereuță”, Ansamblul „Coronița” și Ansamblul „Florile Elanului”.

„Primarul comunei, Costică Stupu, merită toate elogiile noastre, în primul rând pentru interesul deosebit manifestat față de cultură, fiind un participant activ la toate evenimentele enumerate. Domnia sa, alături de Consiliul Local Găgești, a acordat tot sprijinul necesar desfășurării acestor acțiuni, și oricând cineva vrea să organizeze și să realizeze ceva în acest domeniu, poate lua ca bun exemplu Ziua Satului de la Găgești”, a mai spus profesorul Dan Ravaru.

Sărbătoarea Comunei Șuletea

În prag de toamnă, când porumbul auriu umple hambarele și strugurii se prefac în must dulce, locuitorii comunei Șuletea au luat o pauză și, timp de trei zile (13-15 septembrie), s-au bucurat de „Sărbătoarea Comunei”, organizată de Primăria și Căminul Cultural Șuletea, în parteneriat cu Centrul Județean pentru Promovarea și Conservarea Culturii Tradiționale Vaslui. Tradițiile istorice și culturale ale comunei nu au fost uitate; dimpotrivă, au fost în centrul unui amplu simpozion, urmat de lansarea nr. 162 al Revistei „Elanul”. Din activitățile celor trei zile nu au lipsit nici alte tipuri de manifestări, evenimentele sportive și un spectacol artistic încadrând ziua dedicată personalităților culturale.

După un an în care autoritățile din comuna Șuletea au muncit cu spor, au considerat că este timpul să le ofere localnicilor și o sărbătoare pe măsură, așa că au organizat una de trei zile. Prima zi a fost dedicată activităților sportive, tinerii intrând în competiție pentru a obține Cupa „Virgil Caraivan” la fotbal, acțiunea fiind organizată în parteneriat cu AS VITIS Șuletea. Duminică a fost zi de cultură, autorități și invitați așezându-se la aceeași masă în cadrul Simpozionului „Tradițiile istorice și culturale ale comunei Șuletea”. În cadrul simpozionului, etnograful Dan Ravaru, care a moderat acțiunea, a vorbit despre „Satele dispărute de pe teritoriul comunei Șuletea”, Gheorghe Clapa, despre „Așezările culturii Cucuteni din zona Văii Elanului”, Marin Rotaru, despre „Cercetările arheologice în zona Șuletea” și, în aceeași notă, Cristian Onel a descris „Un mormânt tumular de la Șuletea”. „Virgil Caraivan - inedit” a fost tema alocuțiunii susținută de Costel Giurcanu, iar „Notițele Mareșalului Antonescu” au făcut subiectul alocuțiunii susținute de Ion Baciuc. Simpozionul s-a încheiat cu un recital susținut de poetul Iftene Cioricu.

„Tradițiile culturale din comuna Șuletea au rădăcini profunde și sunt ilustrate prin realizări notabile de-a lungul timpului. Apartenența geografică la bazinul Elanului îi evocă de la bun început pe Dimitrie Cantemir, pe cei din familiile Botez și Beldiman. Șuletea se mândrește în primul rând cu personalitatea complexă a lui Virgil Caraivan, scriitor, folclorist, etnograf, publicist, întemeietor de reviste, membru fondator al Societății Scriitorilor Români, autor a peste zece volume, apoi, și pe muzeograful și etnologul Gheorghe Focșa, născut, și el, în comuna Șuletea, la Rășcani. Acesta a cercetat mari zone ale României din punct de vedere etnografic și, timp de 30 de ani, a fost director al Muzeului satului. În același domeniu a avut realizări deosebite Gabriel Coatu, născut tot la Rășcani, cercetător al folclorului dobrogean, mai cunoscut sub numele de Coatu Cerna. Flacăra interesului pentru cultură arde în continuare în această comună: în fiecare an au loc simpozioane privind tradițiile de cultură și istorie, uneori dedicate localităților componente ale comunei, Rășcani, Jigălia și Fedești, care beneficiază și de o monografie istorică. De data aceasta, atenția participanților la simpozion a fost concentrată asupra satului de centru, Șuletea, avându-se în vedere personalitatea lui Virgil Caraivan, și diverse aspecte, de la arheologie la istoria contemporană, toate tratate cu întreaga competență necesară într-o astfel de situație”, ne-a spus Dan Ravaru.

Tot profesorul citat a moderat și lansarea nr. 162 al revistei culturale „Elanul”, editată de Asociația Culturală „Academia Rurală Elanul” din Giurcani.

În ultima zi a comunei Șuletea, localnicii au ascultat mai întâi Corul Bisericii „Sf. Nicolae”, din cadrul Parohiei Șuletea, după care s-au distrat, alături de interpreții Ionuț Sârghi, Ansamblul „Cununița” din Murgeni, de „Trio Mereuță” și de Formația „Policrom”. Un foc de artificii a încheiat spectaculos cele trei zile de sărbătoare pentru care principalul organizator, primarul Ciprian Robert Tamaș, a primit zeci de felicitări și cuvinte de apreciere.

Monografia etnoculturală Berezeni*

Gheorghe CLAPA

Motto: „Mândria satului de a se găsi în centrul lumii și al unui destin ne-a menținut și ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc. Satul nu s-a lăsat ispitit și atras în „istoria” făcută de alții peste capul nostru. El s-a păstrat feciorelnic neatinț în autonomia sărăciei și a mitologiei sale pentru vremuri când va putea să devină temelie sigură a unei autentice istorii românești.”

Lucian Blaga

Prutul are o rezonanță deosebită în spiritualitatea românească. Dimitrie Cantemir vede în Prut un adevărat simbol al Moldovei. Este o coloană vertebrală, arcă a trăirii românești dinspre Carpați și Nistru. Prin vadurile sale, ciobanii ardeleni treceau cu turmele la iernat spre sudul Basarabiei, peste Nistru, până în Crimeea și la Marea de Azov. Unii dintre ei s-au stabilit în sate pe Valea Prutului, unde le recunoaștem urmașii după onomastică și ocupații specifice, dar și după anumite influențe în folclor. Una dintre primele culegeri de folclor moldovenesc a fost „Cântec de pe Valea Prutului”, de Nicolae Caranfil, apărută la Huși în 1870.

Monografia etnoculturală Berezeni, semnată de profesorul Mihai Andon, ne prezintă spiritualitatea acestei localități de pe Valea Prutului. Descoperirile arheologice, documentele medievale mărturisesc despre vechimea existenței umane, caracterul românesc al acesteia și continuitatea sa în timp. Etnografia, folclorul și arta populară sunt domenii care se contopesc în conceptul etnologic. Autorul a avut în vedere și coordonatele manifestărilor culturale contemporane din lumea satului.

Profesorul Mihai Andon a publicat o culegere de colinde din Berezeni, sat format din mai multe părți de sate, cu o bogăție aparte de elemente etnografice și de creații folclorice. Colindele și-au păstrat autenticitatea, transpunându-ne în lumea medievală românească, fiind interpretate într-o manieră arhaică, amintind de psalmodierea bizantină. Grupele de cântăreți intervin succesiv, permițând astfel adevărate performanțe vocale, imposibil de realizat dacă ar interpreta toți deodată. De remarcat și costumația sobră, fără zorzoane de prisos.

Monografia etnoculturală Berezeni este structurată pe capitole cu trăiri distincte, ce acoperă întreaga arie de investigație culturală. Documentele inedite înserate în text, cu referință directă la viața țărănească și bisericească, la fel și relatările orale, cu indicarea precisă a informatorilor, ceea ce le acordă și acestora statutul de documente, prezintă un deosebit interes. Cea mai mare parte a materialului prezentat are corespondențe în orizontul etnografic și folcloric al altor zone din județ. Vom întâlni nuanțări, care conferă tuturor relatărilor un aspect de originalitate. Se disting informațiile relative la cmetrii, în trecut participau numai femei – sau practica magică a schimbării numelui copilului bolnav, când se dădea de pomană o oaie sau un miel.

Monografia își demonstrează utilitatea și se constituie într-un adevărat act de cultură, înscriindu-l pe profesorul Mihai Andon între cercetătorii competenți ai creației populare din județul Vaslui. (Dan Ravaru, „Cultură populară pe Valea Prutului”, în Mihai I. Andon, „Berezeni. Monografie etnoculturală”, Editura Kolos, Iași, 2010, p.7-8.)

Comuna cu satele

Comuna Berezeni este compusă din cinci sate: Berezeni (sat lung de aproape 7 km) ce cuprinde patru „cătune” – mahalale – în ordinea constituirii lor: (Vicoleni, Berezeni, Horincea, Bozia Nouă),

Satu Nouă, Rânceni, Mușata și Stuhuleț. Este așezată în partea sud-estică a județului Vaslui, de o parte și de alta a șoselei naționale Huși-Bârlad pe un frumos platou al văii râului Prut, mărginindu-se

la sud cu comuna Fălciu, la nord cu comuna Vetrișoia, la vest cu comunele Vutcani și Găgești, iar la est cu râul Prut (Republica Moldova). **Satul Berezeni** cuprinde: Horinceni, Berezeni, Vicoleni, Satul Nou și Bozia nouă. Vicolenii datează de pe vremea domnitorului Dimitrie Cantemir. După războiul ruso-româno-turc de la 1711 în bătălia de la Stăniilești pe Prut, Vicol și oamenii săi se așează pe locurile de acum al Vicolenilor. Satul Berezeni a luat naștere pe moșia vechilor moșieri care s-au succedat între 1730-1870 după cum urmează: Bacalbașa C., Moruzi A., Anghel A.D. În hrisoavele bisericii „Sf. Nicolae”, zidită în satul Berezeni, în anul 1738, găsim după această dată pe dangaua (ștampila) bisericii numele Berezeni. Arendași și moșieri: Tulbure Anghel, frații Ionescu, frații Mitache, Moțoi și Corciovei.

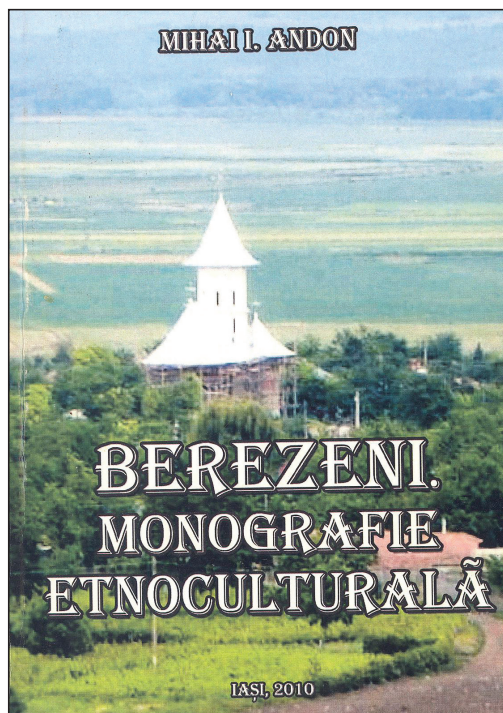
...La 12 octombrie 1487 are loc o vânzare-cumpărare a mai multor sate: Ulmii, Hușianii, Sărata, Fântâna Grădiștei – situate parțial pe teritoriul actual al comunei Berezeni. La 13 martie 1499 este amintit satul Albotești la hotarul Berezenilor cu Vetrișoia.

Tot atunci este amintit Troianul, un val de pământ în jurul căruia s-a format

mai târziu satul Troienășii sau Troieneștii numele păstrându-se și astăzi. Au urmat atestări ale satelor Berezeni, Vicoleni, Horinceni, Satul Nou (Dolheni), toate la un loc formând actuala localitate Berezeni lungă de 7 km. Părțile componente au vechimi diferite și de proveniență diferită a sătenilor, de exemplu cei din Horinceni sunt originari din nordul județului Galați. Aceste situații au creat relații de interculturalitate care au sporit zestrea folclorică și spirituală a locuitorilor”. (Ghenuță Coman, „Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui”, Editura „Litera”, București, 1980, p.66-68).

Dovezi ale continuității daco-romane s-au găsit și pe teritoriul comunei Berezeni: arheologice, numismatice și lingvistice. S-au păstrat reminiscențe din toate culturile arheologice mai importante – Cucuteni, Noua, Hallstatt, La Tenè, Sântana de Mureș, Dridu”. (Ghenuță Coman, *op. cit.*, p.66; „Documenta Romaniae Historica. A. Moldova”, vol. III, p.25 și 38).

Istoricul Mihai Costăchescu (1884-1953) pomenește de râul Sărata din ținutul Fălciului, care se varsă în Prut mai sus de Berezeni, iar Sărata de dincolo de Prut se varsă în jos de satul Hănășeni. La Gura Săratei s-a aflat un sat dincolo de Prut. I. Bogdan evidențiază faptul că satul Ulmi și Huseani se află în jos de gura „Săratei și cu Sărata, foste ale lui Stanciu Husea”. Melchisedec Ștefănescu, întemeindu-și părerea pe documentul din 13 martie 1489, în care eset menționat numele Marinei, fata Husului, care a vândut moșia sa de pe Elan, o bucată de loc pe Sărata, lui Leca, el considera că boierul Husul stăpânea o moșie întinsă care cuprindea și bucata de pământ dinspre Ialan (râul Elan), dar și un loc la răsărit de Prut, pe râul Sărata unde fusese odinioară Târgul Săratei. Desființarea acestui târg este în legătură cu faptul că locuitorii de acolo s-au

mutat la Huși, a cărui înființare coincide cu acele timpuri. Referindu-se la documentul din 13 martie 1489, Mihai Costăchescu scrie: „din hotarul Alboteștilor, gura Sărutei și o siliște peste Prut, unde a fost Târgul Sărutei mai sus de gura Sărutei, cel întâiu a fost al neamului lui Oana vornicul, cea de-a doua a lui Giurgiu Husea”.

Prin ispisocul din 23 ianuarie 1502, Ștefan Voievod confirma lui Leva și fratelui său, Petru, o bucată de loc pe Sărata, partea de pe Elan (lalan) care se află mai jos de hotarul târgului Huși, cumpărată de la Nastea, nepoata lui Mihăilă Buzea și de la nepoata ei Marina, fata Hușului, cu 40 de zloți tătărăști. Uricul din 13 septembrie 1503 amintește de un loc lângă Sărata, în jos de gura pârâului Căpățâneasa, un loc de pustie la Sărata, în jos de gura pârâului. În hotarnică se arăta Troianul, dovada că e Sărata de dincolo de Prut. De menționat „Monografia sau istoricul Parohiei Vicoleni, comuna Berezeni, Plasa Stănilești, județul Fălciu din anul 1906, semnat de preotul Grigore Stoica.

Satele comunei și-au păstrat vechile vetre, cu excepția vechii așezări Troienăși, care fiind așezat pe partea nord-vestică a comunei pe locul numit acum „Tancur” s-ar fi strămutat, o parte mergând spre comuna Rânceni, iar cea mai mare parte în Berezeni. Se spune că Berezenii sunt o parte din locuitorii veniți de la Troienăști.

Satul Rânceni este vechi înaintea Berezenilor fiind alcătuit din răzeși și clăcași. Dintre boierii de seamă menționăm: Toader Mitache, Ghiță Donca, Dumitrescu, Andreiasca. Familii mai împământenite și mai numeroase: Hotnog, Andone, Anghel, Adam etc. Jumătatea de sat dinspre partea estică ar fi formată dintr-o mare parte a populației venită prin jurul anului 1830 de la Troienăști, sat situat în vecinătatea Rânceniului, și a cărui populație ar fi migrat, o parte înspre Rânceni, iar alta înspre Berezeni, dispărând de pe hartă.

Satul Stuhuleț, la 1870 ar fi fost format din câteva case. Boierul Babolea avea moșii și țărani clăcași în stăpânire și un conac. Volosciuk Rudolf a înființat o moară lângă podul Stuhuleț, mutată lângă satul Rânceni. Stuhulețenii sunt veniți din județul Trei Scaune – Harghita. Familii mai numeroase sunt: Cimpoi și Stoichici, neamuri de oi.

Satul Mușata, de clăcași care creșteau oi și locuiau la început în bordeie, apoi în case din pari și vâlătuci. Dintre boieri amintim pe Adam Mitache, lăncu Chivniceru cu soția Marița, Nicu Popov, Păsăreanu, Costescu, Dumitrescu. La Mușata s-a născut Anastasie Fătu (2 ianuarie 1816 – 3 martie 1886). Stavarache Mihalache s-a născut la Berezeni (1893-1974); asist. drd. arhim. Nica Vlad (Emilian) s-a născut la Berezeni la 12 februarie 1972; Bourceanu I. Jan – doctor spitalul Huși; Pascal Valerică – profesor de istorie lași; Lapteș M. Vasile, înalt funcționar în secretariatul Parlamentului și alții.

Biserica

Argumentele pe care se bazează Mihai I. Andon în prezentarea bisericilor din cadrul celor două parohii din satul Berezeni sunt constituite din documentele găsite de-a lungul timpului, informațiile culese de la bătrânii satului, cât și din relatările enoriașilor și a celor doi preoți parohi, care păstoresc biserica astăzi.

Într-un document bisericesc, pe lângă un scurt istoric al sfântului lăcaș, Mihai I. Andon scoate în relief și câteva date istorice în legătură cu mahalalele „Vicoleni” și „Satu Nou” – în granițele cărora se află biserica parohiei Berezeni II, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”. Unul dintre documente atestă sfințirea bisericii din parohia II Berezeni de către episcopul Teofil și Părintele inspector Balaban. Sunt prezentate documente și informații despre Biserica Parohială I Berezeni ce poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Într-un document lăsat de preotul Pascal Mihail se amintește și de înființarea Căminului cultural, în anul 1928, purtând numele de „Regele Ferdinand I” și a Bibliotecii datată tot din 1928.

Începând cu 25 iunie 2007 a început să se slujească în noua biserică cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, dar i se păstrează și vechiul hram „Sfântul Nicolae”. Preot paroh Bărsan Gheorghe. Cimitirul se află în mahalaua Vicoleni, vechi de 300 ani, fiind împrejmuit cu șanț, iar cu timpul s-a extins spre partea vestică.

Locuitorii și ocupațiile lor

Ocupațiile principale ale locuitorilor sunt: agricultura, meșteșugurile (croitoria, cojocăria, lemnăria), patroni de magazine

și buticuri, vânzători-gestionari, cărăușia, mecanizatori, funcționari, educatori. Dintre ocupațiile secundare amintim: albinăritul, vânătoarea, pescuitul, educatori. În sate existau meșteșuguri precum: fierăritul, potcovăritul, lemnăritul, dogăritul, cojocăritul, țesutul, croitoria. Din categoria produselor agricole, care se și prelucrau amintim: cerealele, brânzeturile, lactatele, fructele, legumele, mierea de albine, scoaterea și prepararea mierii de albine, obținerea cașului, prepararea porcului (toba, caltaboșul, chișca, cârnații, slămina etc.). Cele mai însemnate iarmaroace la care participau locuitorii comunei Berezeni erau: Huși – 14 septembrie, de Sfânta Cruce; Fălciu – 24 iunie de Sânziene; și la Murgeni – 6 august, când se sărbătorea „Schimbarea la Față”.

Gospodăria

Construirea caselor se face cu materiale existente în zonă, dar și cu materiale aduse de la depozitele mari din diferite orașe. O gospodărie este structurată astfel: casa mare, chilerul (construcție mai joasă, legată de casă, care are destinație de dormitor și bucătărie de iarnă sau de vară), magazii, șoproane, grajd de vite, cotețe – „coșterețe” – pentru păsări și porci, coșare pentru porumb, iar unele gospodării (foarte înstărite) mai au fântână, grajd, bazin de apă. Pe lângă construcții, mai rămâne o bucată de teren arabil (grădina), cu flori, pomi, vie, ori legume.

Casa are mai multe încăperi (depinde de mărimea ei). Sunt case tip vechi, formate din tindă și două camere, și case (tipare mai noi, o singură clădire), alcătuite din 4-5 sau mai multe camere. Destinațiile sunt: 1-2 dormitoare, sufragerie, bucătărie, magazie, beci, și chiar baie. Locuințele mai vechi (casele tip) sunt clădite din vâlătuci ori chirpici, iar cele mai recente sunt făcute din cărămidă ori bolțari – ciment. Clădiri anexe sunt: grajduri, cotețe, magazii, fânare, garaje, construite din diverse materiale: chirpici, cărămidă, scândură, fier, tablă, țiglă. Gardurile se făceau din stuf, nuiele, bețe de răsărită, coji groase de copac, iar mai recent din plasă de sârmă de grosimi diferite, scândură, leături, tablă, plăci de ciment, fier, cu brâu de ciment. Porțile gospodăriilor sunt: poarta mare pe unde intră carul sau mașina și poarta mică (portița) pe unde intră gospodarul. Sunt făcute din aproape aceleași materiale ca și gardurile actuale (fier, scândură, leaț, tablă etc.).

În bordeie trăiau acum 80-100 ani și mult mai înainte unele familii sărace. Sobele sunt făcute să ardă pe gunoaie și pe lemne. Iluminatul se făcea cu opaițul (lampă mică, primitivă, care luminează cu ajutorul unui fitil, introdus într-un recipient umplut cu seu de oaie, ulei sau untură), candela, făclia, lumânarea, lampa cu gaz și motorină.

Alimentele erau păstrate în vase de lut, în putine de lemn, borcane de sticlă, bășici de porc, iar cerealele în lăzi, coșuri împletite din nuiele lipite pe dinăuntru cu lut din balegă de cal, saci, ori se țineau vrac, grămezi, în podurile casei.

Tehnici tradiționale

Uneltele agricole dintr-o gospodărie sunt: sapa, lopata, furca, coasa, grebla, toporul, târnăcopul, securea, ferăstrăul, foarfecele de vie, furca de scos sfecla, diferite ciururi de cernut arpagicul, frecători de porumb, briceagul de altoit. În trecut mai existau: plugul, rarița, boruna, care după revoluție au revenit în multe gospodării. Cu mult înainte se foloseau unelte, mașini rudimentare, la unele munci ale câmpului. Astfel de tehnici învechite întâlnim la treieratul grâului: **fățarea** – de treierat grâul ori fasolea. Mai târziu a apărut **batoza**, iar apoi au apărut combinele autopropulsate – C12.

O stână se compune din: ocol cu perdea de dos, comarnicul cu podes din lemn cu două-trei ușițe pe unde intră oile la muls, și strunga unde se mână oile pentru a intra la muls. Uneltele folosite la stână erau: lopețile, hârlețele, securi, târnuri de măturat, targa de împins gunoiul, bețe ciobănești, chirostiu, felinar. Vasele folosite: budaca, hârzobu, găleata de muls, cazan de fiert zăr, strecurători, lopățele din lemn pentru mestecat (bătut) laptele și zărul, cheaguri de miel.

Dintre fructe, cele mai numeroase sunt: merele, perele, gutuile, prunele, zarzărele, cireșele, iar dintre legume amintim: roșiile, castraveții, ardeii, gogoșarii, bostăneii, fasolea, ceapa, usturoiul, cartoful, morcovul, țelina, pătrunjelul, varza. Dintre soiurile de vie cultivate la noi amintim: via nobilă (americana), cu soiurile: ceasla, aligote, resling, fetească, coarnă (țâța caprei), afuzalie,

și via hibridă cu soiurile: săibilă, tirează, nohană, cudercă, producător bătut și rar, țifoață, 1001. Ca unelte pentru lucrările din viticultură se foloseau: foarfecul de vie, ferăstrăul (coadă de vulpe), securea, săpăliga, pompa de stropit (vermorel), iar actualmente în locul pompei de stropit a apărut tractorul și elicopterul.

În trecut ca plante tehnice erau cultivate inul și cânepa. Din fibrele acestora, prelucrate, se țeseau diferite pânzeturi pe care le ghileau, confecționând lenjerie de corp atât pentru bărbați cât și pentru femei. Lână se descornuța, se spăla, usca și se scărmana. Era toarsă cu furca ori dusă spre a fi toarsă mecanic. Din lână se împleteau ciorapi, călțuni, se țeseau levicere, țolice, scoarțe, se făceau oghialuri și saltele etc. Se confecționau costume bărbătești, haine, pantaloni, fulare, costumele locale tradiționale, după ce sumanii țesuți erau bătuți la chiuă ori manual.

Dintre ocupațiile secundare putem enumera: pescuitul, albinăritul, vânătoare, iar ca unelte se utilizau la vânat: pușca de vânătoare, lanțul din sârmă ori ață, praștia; pentru pescuit: coșul, tărbucul, crâșnicul, năvodul, vintila, undița, harponul; iar pentru albine: stupul, stupul vertical (buduroaia), cofa, cusoaia (pentru tăiat fagurii), trocanul pentru faguri, foii pentru curățat dăunătorii, masca din sită pentru acoperirea feței. Astăzi sunt folosiți stupii sistematici pe baze de rame și mașina centrifugă pentru extragerea mierii.

Vechi mâncăruri și băuturi: mălai copt pe vatră, ghisman, turte coapte pe plită; borșuri de: fasole, cartofi, păstăi, pasat, lobodă, sfeclă; mâncărică de: carne, cartofi; lapte, brânzeturi, pește plachie, saramură, ori prăjit.

Dintre băuturi: apa, vinul, braha (o băutură răcoritoare obținută dintr-un amestec de cereale – orz, grâu, porumb –

la care se adaugă zahăr și drojdie și care se lăsa la fermentat timp de 3-4 zile după care se trăgea zeama din vasul respectiv, se punea undeva la răcoare și se consuma), rachiul, mustul tăiat, vișinată, berea, apa minerală, răcoritoare – sucuri.

Vehicule folosite: carul cu boi, căruța cu doi cai, căruța cu un cal, șareta, droaga (un fel de căruță mică, greoaie și hodorogită), trasă de unul sau doi măgari; tractorul cu remorcă și camionul. Înainte exista un singur bazic, iar acum mai toți meșterii lemniari au așa ceva. Instrumente folosite: tesle fețuitoare, robancul, coarda, fierăstraie, cuțite, cuțitoaie, cozi de fierăstraie, joagăre, securi, topoare, clovzicul, sfredede, metrul, diamantul etc. Se produceau: dulapuri, etajere, colțare, sipete, cuire, crivaturi.

Arta populară

Instrumente de suflat confecționate de ciobani: tilinca, fluierul, cavatul. Nica Alexandru din Brădești a confecționat oale, chiupuri, străchini, castroane, ulcioare, câni (n.n. stabiliți la Berezeni prin anii '55). Tehnicile pentru înfrumusețarea obiectelor de lemn erau: găuritul prin sfredelire, ori ardere, scrijălatură, cioplitul, dăltuitul. Însușiri artistice se făceau pe obiecte precum: sipete, lăzi de zestre care se lucrau în sat, crivaturi de pat, picioarele (suluri) la colțarele care se așezau în colțurile din interiorul camerelor. Se înfrumusețau: furcile de tors cu anumite încrustături, fusele cu încrustături sub formă de cerculețe și găuri, care se colorau în culori vii, băte ciobănești, cozile de bici, cărjele, fofezele de la vârtelniță, rășchitoarele (de făcut scule), sulurile de lemn de la războiul de țesut, piese de la cicăricul de făcut țevi.

Cojoacele lungi și scurte se împodobeau cu flori din diferite materiale. Se folosea bibireta din piele scurtă de lână, care se cusea la mâneci, gulere și poale. Bonzile se făceau din piele de oaie și miel și erau înflorate cu pojghiță rasă colorată în culori calde. Se aplicau la umeri și în partea de jos, burete cu lână colorată. Se țesea cu ajutorul unor obiecte precum: suveici de mărmi diferite, țevi, tindechea (bucată îngustă de lemn sau de oțel, cu dinți la ambele capete, cu ajutorul căreia se ține întinsă pânza la război când se țese manual). Patul se acoperea cu mindirul, rogojina, țolicele, iar mai apoi picheria, ițata, cuvertura, pătura. Masa se învelea cu fețe de masă țesute din bumbac, făcute din prosoape albe artizanate, mileuri croșetate, fețe de mușama. Ștergarele se confecționau din cânepă, iar mai apoi din bumbac, pentru uzul casei, înmormântări, zestre la nunți. Camerele în interior erau prevăzute cu covoare de pus pe perete, preșuri și țolice de pus pe jos, levicere. Ornamentele erau florale, figuri geometrice, cosmice – soarele și stelele – păsări și unele animale. În fiecare sat sunt troițe. De Paști, se vopsesc ouă în culori diferite, predominând culoarea roșie.

Costumația

Din fibrele de in și cânepă, prelucrate cu multă migală și grijă, femeile țeseau diferite pânzeturi, le înălbeau și făceau lenjerie de corp. Erau cusute manual de culoare albă cu cusături în culori variate. Îmbrăcămintea pentru zile de lucru era simplă, iar cea pentru sărbători era lucrată cu anumite cusături în culori diferite. Femeile torceau călți și făceau cusături cu amici în cruciulițe. La bărbați, cămașa se făcea din materiale de culoare albă ori albastră, cu o dunguliță, cu guler drept. Cămășile la femei, dar și la bărbați, conțineau adesea motive ornamentale constând în: frunze, flori, cruciulițe, struguri, bobite de struguri, stelule.

Unele femei purtau cingători, iar bărbații se încingeau cu curele din piele, iar ciobanii purtau chimire din piele de vită, late și împodobite – ornamente – în culori deschise. Femeile purtau fuste și le făceau din mușină – piele vopsită. Femeile purtau fuste și pestelci lungi. Se purtau cojoace, pieptare și bundițe. Ornamentele le făceau din mușină. Bărbații purtau costume țesute din șiac, lână sârbă (de culoare cafenie-maronie) bătută la chiuă, vopsite în negru sau maro. Ilicele și flanelele erau împletite la mână. În picioare se purtau oiele țesute, legate cu șnur de păr de cal, colțuni și ciorapi din lână, iar femeile purtau ciupici făcuți din postav. Opincile erau făcute din piele de porc, capră, vită (bou sau cal) și chiar din cauciuc.

Despre o costumație specială se poate vorbi la mire și mireasă în ziua nunții.

Momente esențiale din viața omului

Nașterea

S-a acordat o importanță deosebită obiceiurilor legate de nașterea omului. Moaștele erau alese după vrednicia, curajul, priceperea și unele cunoștințe pe care le aveau despre moșit. Trebuiau să fie foarte curate. Pentru serviciul prestat, erau recompensate cu bani, prosop, săpun, uneori cu câte o cămașă. Dacă nașterea era grea se chema altă femeie care se pricepea la moșit, se descânta și se făceau rugăciuni, se spunea „Tatăl nostru”. În prima scaldă ce i se făcea noului născut se puneau în apă busuioc și agheasmă, câteva boabe de orez, un bănuț, sare, zahăr, spre a avea rod bogat.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. **Laurențiu Ursachi**, Bârlad

dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

→ Nunta

Este considerată cel mai frumos și fericit eveniment din viața omului. Se îmbină elemente cu caracter economic, juridic, ritual și folcloric, care formează un mare spectacol popular. Actele ce stau la baza căsătoriei îmbracă forme rituale și ceremoniale menite să aducă tinerei familii prosperitate, fecunditate, viață fericită și integrare socială în viața comunității.

Moartea

Cultul morților este practicat, păstrat și respectat cu multă evlavie de locuitorii din Berezeni. Semne prevestitoare de moarte: cântarea cucuvelelor, ziua și noaptea, căderea la pat și slăbirea treptată până aproape de epuizare a organismului, pierderea cunoștinței și a vorbitului cauzate de bătrânețe, purtarea jugului, împărțășania.

Obiceiuri de peste an

În trecut obiceiurile de peste an se practicau în număr mare: ieșirea la arat și rod bogat câmpului; aducerea ploii de către paparude; pe timpul secetei se practică scoaterea icoanelor la o fântână: alegerea văcarilor și a ciobanilor; chiutul culegătorilor la culesul viilor; sfințirea locului de către preot, cu busuioc și agheasmă...

Obiceiuri calendaristice

În ciclul obiceiurilor calendaristice un loc deosebit îl ocupă obiceiurile de iarnă: vălăretul, jocuri cu măști (haiducii, damele, capra, calul, ursul), jocul caprei, jocul calului, uretul, cântecul de stea, sorcova, semănatul.

Repertoriul colindelor din Berezeni: „Fericean de Ionică cel mic”, „La munți ninge”, „Grele oști”, „Prin cercel”, „Dinți mari”, „Fericean cel Mare (Vameșul)”, „Cerbul”, „La lină fântână”, „Ostrovele Mării Negre”, „La Dobrița la doi meri”.

Credințe străvechi și practici magice

Sunt anumite fenomene, întâmplări care se manifestă într-un timp și spațiu neprevăzut, ce converg spre ideea de existență a strigoilor, fantomelor, a unor ființe supranaturale care se manifestă fără a putea fi văzute.

Viața culturală

Satul trebuie văzut și înțeles ca depozitar al unei vieți de profunzime, incluzând în el valori și sensuri durabile ale devenirii.

„În această mirifică lume, care este satul românesc, stăruie elemente de geneză și linii de evoluție capabile să explice prezența noastră ca popor, cu ceea ce am înfăptuit până acum, cu ceea ce deținem în continuare ca potențialitate istorică și morală. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă, a fost și a rămas țărâna. Viața spirituală, credința, sentimentul religios sunt puternice în Berezeni, întrucât oamenii L-au purtat mereu pe Dumnezeu în adâncul sufletului. Satul va trăi prin ceea ce are valoros și etern”. (Mihai I. Andon)

* Mihai I. Andon, „Berezeni. Monografie etnoculturală”, Editura KOLOS, Iași, 2010, 190 pagini.

Lucia Bolocan - omul artei muzicale

Alexandru COCETOV

“Muzica purifică sufletele de praful vieții cotidiene”
Berthold

Școala de Arte “Valeriu Hanganu” din orașul Cantemir este o adevărată istorie, scrisă pe cele mai frumoase meleaguri ale Republicii Moldova, meleagul sudului Basarabiei.

În acest frumos și atractiv oraș se află Școala de Arte “Valeriu Hanganu”. Care, de la bun început, nu a fost concepută în Cantemir, ci în satul Cania, care este la o distanță de 2 km. Din acea mică școală, în care nu erau suficiente cadre didactice, instrumente, mobilier... au început să învețe copilași, care, nici (poate) nu s-au gândit la un viitor prestigios, ce ține de muzicieni renumiți, interpreți, conducători de trupe muzicale... Acum, când privim la trecutul școlii și la activitatea ei de 35 de ani, putem spune cu voce tare: “această școală a muncit foarte mult”. Căci a reușit să educe oameni nu doar renumiți, ci talentați, deștepți, onorați, cum ar fi: Nelly Ciobanu (interpretă de valoare națională și internațională), Rodica Ciobanu (artistă emerită, Teatrul “B. P. Hasdeu”, Cahul), Vlad Mircov (interpret), Veaceslav Birca (interpret), Stela Botez (interpretă de muzică populară)..., dar și Lucia Bolocan. Omul muzicii, care, nu doar a învățat și a plecat din localitate, ci a rămas să educe alte generații în școala unde a crescut.

Lucia Bolocan, omul de arte, s-a născut pe 14 septembrie 1968. Dânsa este un om al muzicii. Un om care și-a dedicat întreaga viață creșterii altor generații de cântăreți și interpreți. De ce zic așa? După ce în 1985 absolvă Școala medie din Cania și Școala de Muzică din Cantemir, pleacă în 1985-1989 în calitate de studentă la Institutul de Stat al Artelor, Facultatea „Dirijat coral”, specialitatea „Dirijor de cor”, or. Chișinău. După absolvire se manifestă în activitatea de cadru didactic în mai multe instituții de învățământ. 1989-1991 - Profesor de muzică în gimnaziul Porumbești; 1991-1994 - Educator clase primare în gimnaziul Cania; 1993 - (până în prezent) - Lucrător muzical în Instituția preșcolară nr. 2 or. Cantemir; 2000-2006 - Cumularea funcției de lucrător muzical în Instituția preșcolară Cania; 2002- (prezent) - Cumularea funcției de profesor de acordeon/ literatură muzicală/ canto, în Școala de Arte „V. Hanganu” or. Cantemir, 2009-2014 - Șeful secției „obiecte teoretice” în cadrul Școlii de Arte V. Hanganu, or. Cantemir; 2014- (prezent) - Cumularea funcției de director adjunct al Școlii de Arte V. Hanganu, or. Cantemir.

În afară de serviciul la Școala de Arte și Grădiniță, Lucia Bolocan reușește să cuprindă și o altă arie a activității sale, aria activităților ce țin de lucru cu copii aflați în dificultate, ea fiind membru al Comisiei raionale Cantemir pentru Protecția copilului aflat în dificultate, Asociația „Hope & Homes for Children” în cadrul CCF Moldova (Copil - Comunitate - Familie). De asemenea, participă ca un membru activ al Asociației ASTRA (Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român).

Caracterul d-nei Lucia Bolocan este un caracter rezistent și răbdător. Trecând prin valurile vieții, care năvălesc uneori foarte tare, Omul artei – Lucia Bolocan – dă dovadă privind promovarea cu înalt devotament al valorilor muzicale în regiunea de sud a Republicii Moldova.

Dânsa trezește și dezvoltă abilitățile muzicale pe care le-a pus Dumnezeu în copii, căci, fiind mamă a doi copii, nu i-a lăsat fără studii muzicale. I-a sfătuit să învețe și să depună efort maxim, ca, trecând mulți ani, copiii ei să poată cânta la pian, acordeon, vioară, chitară.

Fie ca orașul Cantemir și în viitor să aibă oameni de artă, oameni care să se implice activ în viața culturală din regiune și promovarea continuă a valorilor spirituale românești prin intermediul artei muzicale.